Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

1921 оной ... 21-нээ гарана | № 14 (14036) | 1973 оной январиин 17, среда | Сэн 2 мүнгэн

А. Н. КОСЫГИН ОРЕНБУРГДА

ОРЕНБУРГ. (ТАСС). Эндэ ерээд байһан КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин Оренбургын газова заводуудай барилгын талмай дээрэ ошожо хараба. Газ гарган абаха ба шанаржуулха ехэ барилгын эндэ ямараар ябажа байһантай танилсаа.

А. Н. Косыгин барилгын хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэдтэй хөөрэлдэхэдөө, барилгашадай ажалай ба ажаһуудалай ямараар эмхидхэгдэһэн тухай, түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы жэлэй даабаринуудые болзорһоо урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөнэй ябаса тухай һонирхобо.

А. Н. Косыгин энэл үдэр Дедуровска газай уурхайн управленидэ, газ суглуулдаг пунктнуудта ошожо үзөө.

А. Н. Косыгин Оренбургын газ шанаржуулдаг үйлэдбэриин барилгада хабаатай эмхинүүдэй хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөндэ тэрэ үдэшэндөө хабаадаа. Газо-конденсадай ба нефтьтэй газарнуудые шэнжэлэн олохо, ашаглаха асуудалнууд зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэбэ. А. Н. Косыгин зүблөөн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, үйлэдбэридэ хабаатай хэдэ хэдэн зорилгонуудые шиидхэлгээр оренбургынхидай түйлаһан амжалтануудые тэмдэглээд, барилгашадай ба ашаглалгада оруулагшадай ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ бүхы арга боломжо хэрэглэхэ шухала тухай, үйлэдбэриин ашаг үрэ ба хүдэлмэрилэгшэдэй дааһан хэрэгэйнгээ түлөө харюусалгые дээшэлүүлхэ тухай тэмдэглээ.

Тэрэшэлэн социалис уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө мүрысөөнэй асуудалнууд зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлэгдээ.

Улаан-Баатарта баярай суглаан болобо

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). МНР СССР хоёрой хоорондын хани барисаан ба харилсаа холбоон тухай договорой 27 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан Монголой ниислэлдэхи Хани барисаанай байшан соо болобо.

Экономическа ба научно-техническэ харилсаа холбооной талаар Монгол-Совет правительстванууд хоорондын комиссиин Монголой бүлэгэй түрүүлэгшын орлогшо М. Чомиддорж элидхэл хээ.

1946 оной договор хадаа аха дүү ёһоной хани барисаа, монгол, совет арадуудай политическэ, экономическа, соёлой харилсаа холбооե бүхы талаарнь хүгжөөлгын ба бэхижүүлгын бата үндэһэн болоно гэжэ тэрэ тусхайлан тэмдэглээ.

1966 ондо КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев түрүүтэй СССР-эй партийно-правительственна делегациин Монголдо айлшалха үеэр 1946 оной монгол-совет договор шэнэдхэгдэһэн, тиин МНР ба СССР-эй хоорондын хани барисаан, харилсаа холбоон ба харилсан туһалалсалга тухай шэнэ договорто 1966 оной январиин 15-най үдэр гар табигдаһан юм гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Социалис интернационализмын, тэгшэ эрхэ, харилсан хүндэлэлсэлгэ ба аха дүү ёһоной харилсан туһалалсалгын гол ёһонуудые үндэһэ болгоһон тус договор МНР-тэ социализмын материально-техническэ үндэһэ һуури табиха, энэ ороной аюулгүй, бэеэ даанхай байдал, территориальна бүтэн бүрин байлга хангаха, монгол арадай социалис түйлалтануудые империалис харша аашануудһаа хамгаалха хэрэгтэ угаа ехэ үүргэ дүүргэнэ гэжэ элидхэл дотор хэлэгдэнэ.

АЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭДЭ—МАША ЕХЭ АНХАРАЛ

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Н. Б. ПИВОВАРОВ Мухар-Шэбэрэй аймагай «Эрдэм» совхозой тракторист Б. Д. БАТУЕВТА Ажалай Улаан ... орден зүүлгэжэ байна.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

ТҮЛ АБАЛГАДАА ТҮГЭС БЭЛЭН

Оёорой совхозой 1 отделениин ахалагша хонишон С. Г. Фофоновой отара Үхэр-Шулуун гэжэ газарта үбэлжэдэг юм. Эндэхин үбэлжэлгэдөө һайн бэлэдхэлтэй ороо. Бүри намарай дулаан үдэрнүүдые хэрэглэн, тэдэнэр хашаагайнгаа нүхэ һүбые бүтүүлһэн, шабаһан. Хонишод үбһэ тэжээлээ хорёодоо орууланхай. Хурьга абахада хэрэглэгдэхэ хаамжа хаалтанууд, бүлэг хонидые эдеэлүүлхэдэ таатай хобто, хобоонууд гүйсэд бии.

— Хүйтэн байрада байһан малда үбһэ тэжээл хэр ехээр үгэбэшье, өөдэлдэггүй. Хонишоднай хашаагаа һайса дулаалаа. Түл абалгын үедэ хохир ехэ хэрэгтэй болодог. Тиимэһээ бидэ хүсэд хүрэхэ хохир бэлдэнхэйбди, — гэжэ ахалагша хонишон Степан Гурьянович хэлэбэ.

Хонишод 420 центнер һайн шанартай үбһэ, 80 центнер зелёнко хуһамагтаа шэрэжэ орууланхай. Үбэлжэлгын үедэ хүсэд хүрэхэ һолоомон, талха тарянай зүйл асарагданхай. Үбһэ тэжээлэй бага дээрэһээ малшад һолоомоёо тусхай түхеэрэлгээр жэжэ болотор хэршэһэнэйнгээ удаа талха тарянай зүйлтэй холижо эдюулнэ. Һайхан, сэл хүхэхэн үбһэеэ хурьгадтаа хадагаланхай.

Зунай, намарай уеэр сэл хүхэ ногоондо, тарянай узуурта хонидоо һайнаар адуулжа таргалуулһанай ашаар үсөөхэн үдэрэй туршада үрэжүүлжэ шадаа. Түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы ондо эндэхи хонишод 100 эхэ хонин бүриһөө 95 хурьга абаха гэһэн социалис уялгатай юм. Эдэ нүхэднай абаһан уялгаяа үлүүлэн дүүргэхээр шиидэн ажаллажа байнхай.

Хараалһан түсэб, даабарияа үлүүлэн дүүргэхэ арга боломжо Үхэр-Шулуунай хонишодто гүйсэд бии. Дүй дүршэлөөр хэнһээшье дутахагүй хонишод эндэ ажаллана. Степан Гурьянович 10 гаран жэлэй туршада хонин ажалда хүдэлхэдөө, түрүү хонишодой дүй дүршэлые, газетэ, журналда хэблэгдэһэн һонирхолтой асуудалнуудые өөрынгөө ажалда хэрэглэхые эрмэлзэдэг малшадай нэгэн. Гурбан жэлэй туршада мал ажалай бригадираар ажаллажа байһанаа, өөрынгөө дураар дахинаа хонишоноор мүнөө жэлдэ ажаллана.

Торнин дунда һургуули дүүргэһэнэйнгээ удаа түрэл нютагтаа ажаллаха гэжэ шиидэһэн Тамара басаганиинь эсэгэтэеэ хамта хонишоноор ажаллана. Ахалагша хонишоной туһалагша Федотов дүй дүршэлөөр баян малшадай нэгэн юм. Энэ нүхэрнай хонин ажалда арбаад жэлэй туршада таһалгаряагүй хүдэлжэ байнхай.

Түл абалга энэ һарын хорёодоор эхилхэ юм. Мүнөө үедэ хонидойнь хүсэ тамир һайн. Үглөөгүүд хонидоо эдеэлүүлһэнэйнгээ һүүлдэ 4—5 часай туршада адуулна. Үдэшэндөө талха тарянай зүйл, зелёнко үгэнэ.

— Малай үбэлжэлгэ түлэг ябажа байна. Холын үбэлжөөндэ байһан малшадта отделениимнай мэргэжэлтэд, соёлой, медицинын, худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд графигай ёһоор ябана. Хонишодой эгээн харюусалгатай үе — түл абалгые һайнаар үнгэргэжэ, хонин һүрэгөө бүри олошоруулхын тула малшаднай оролдоно, — гэжэ отделениие эрхилэгшэ нүхэр Федотов хэлэнэ.

В. БАШАРОВ.

Зэдын аймаг.

ТҮСЭБЭЙ ДҮҮРГЭЛТЭ—МАЛШАДАЙ ГАРТА

«Путь к коммунизму» колхозой һаалишад болон мал адуулагшад үнгэрһэн 1972 ондо габшагай бэрхээр ажаллажа, гүрэндэ һү худалдаха түсэбөө декабрь һарын эхиндэ дүүргэһэн тухайгаа мэдүүлһэн. Жэлэй түсэбһөө гадуур 1381 центнер һүн, 210 центнер мяхан эндэһээ гүрэндэ тушаагдаа.

Ажахын һаалишад болон үхэршэдэй, механизаторнууд болон мэргэжэлтэдэй жэлэй туршада оролдосотой бэрхээр ажаллаһанһаа ажахы түсэбөө сүм дүүргээ бшуу. Ажалаа һайн мэдэхэ хүдэлмэрилэгшэд эндэ олон. Ажалай Улаан Тугай орденто үхэршэн Павел Антонович Колмаков жэлэй ямаршье сагта харууһалжа байһан үхэрнүүдэйнгээ шэгнүүрые ехээр нэмээжэ шададагаараа аймаг соогоо мэдээжэ болонхой юм. Энэ нүхэрэй харууһалһан шахамал бүхэн 360 килограмм шэгнүүртэйгээр абтаа. Гансал Колмаковой харууһалһан шахамалнуудые мяханай комбинат ябуулһанай ашаар ажахы 19 мянган түхэриг олзо олоо. Павел Антонович үхэршэн нүхэр Тарасовтай энэ һарада тушаагдаха 100 үхэр харууһална. Үхэршэд түрүүшынгээ 40 шахамалай толгой бүхэниие 365,5 килограмм болгожо тушааба.

Ангирай һүнэй фермые даагшаар Алексей Игнатьевич Игнатов хэдэн жэлэй туршада ажаллаха зуураа эмхидхэлэй ехэхэн хүдэлмэри ябуулжа шадаа гэжэ онсо тэмдэглэхэ шухала. Тус фермэ аймаг дотороо гээгдэнги коллективэй нэгэн байһан. Һүүлэй 2—3 жэлэй туршада тус коллективэй ажал хэрэг яһала урагшатай. 1972 ондо эндэхи һаалишад үнеэн бүриһөө жэлэй туршада 2378 килограмм һү һааба. Мүн ажахын һүнэй бусад фермэнүүдэй ажалынь һайн. Түрүү һаалишан П. С. Шангина, П. Я. Воротникова, З. И. Руднева, З. И. Куева болон бусад энэ хугасаада үнеэн бүриһөө 2200—2560 килограмм һү һаагаа. «Путь к коммунизму» колхозой һаалишад түсэбһөө гадуур һү гүрэндэ худалдаһанай ашаар 25 мянган түхэриг олзо оруулаа. Түсэб, даабариин амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ хэрэгтэ мал адуулагшадай оруулһан хубитань бии гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Эгээл түрүүшын колхозниггуудай нэгэн И. Л. Угрюмов 80 наһатай болобошье, түрэл колхоздоо ажаллажа байһаар. Үдэр бүри Нестеровскэ фермын үнеэдые һайн ногоотой бэлшээридэ адуулжа гараа.

Түсэбтэ табан жэлые шиидхэхэ 1973 ондо «Путь к коммунизму» колхозой һаалишад, үхэршэд, гахайшад бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсонхой. Нарата Буряад республикынгаа алдарта 50 жэлэй ойн баярые шэн зоригто ажалай бэлэгүүдээр угтаха гэһэн уряа доро тэдэнэр ажаллажа байнхай.

Ойн баярай жэлдэ үхэршэд шахамал бүхэнөө 360 килограмм шэгнүүртэйгээр тушааха гэһэн социалис уялгатай. Гүрэндэ мяха, һү тушааха хахад жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэхын тула малшад ехээр оролдоно. Байгша оной 6 һарын туршада ажахы 4800 центнер һү, 780 центнер мяха гүрэндэ худалдаха түсэбтэй юм. Хараалһанаа бодото дээрэнь бэелүүлхэнь сохом.

П. ХАЛТАНОВ.

Прибайкалиин аймаг.

ЭБТЭЙ, ШУДАРГЫ ЗОН

Оройдоол гурба-дүрбэн жэлэй саана «50 лет Октября» совхозой Ород нютагай һаалиин фермэ аймаг соогоо бусад гүүртэ, фермэнүүдһээ юугээрээшье илгардаггүй, социалис мүрысөөндэшье дундуур лэ ябадаг һэн.

Харин һүүлэй хоёр жэлдэ энэ фермэ һү һаалгаар социалис мүрысөөндэ эрид урагшаа ходорон гараа. Жэшээнь, 1972 оной эхинһээ хойшо партиин райкомой, аймгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг бүхөөр барижа байна. Тиихэдэ тэндэхи эрхим һаалишан Елизавета Далаевна Кузьмина жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө 2517 килограмм һү абаад, аймагайнгаа ажахынуудай бүхы һаалишад соонһоо онсо шалгарба.

—Энэ фермэдэ ехэ эбтэй эстэй, ажалша бэрхэ зон суглараа. Коллективэй ямаршье амжалта олоной оролдолгоор түйлагдадаг шуу,—гэжэ совхозой парткомой секретарь Г. С. Сангадиев хэлэнэ.

Зүб лэ даа. Үнэхөөрөө эндэмнай манай сүлөөтэ Совет ороной олон ондоо үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд нэгэл хүсэл эрмэлзэлгэтэй, эбтэй эетэйгээр хүдэлнэд. Жэшээнь, фермые даагша Георгий Павлович Соловьев эндэ үнинэй нютагжаһан ород хүн. Тэрэ олон жэлдэ фермэдэ мал адуулагшаар хүдэлжэ байһанаа һүүлэй үедэ тэрэниие даагшаар томилогдоо. Тэрэнэй нүхэр—эрхим һаалишан Елизавета Кузьмина Эрхүүгэй областьһоо нүүжэ ерэһэн буряад эхэнэр. Залуу һаалишан Галина Игнатьева Чувашай АССР-һээ ерэһэн басаган. Баһал фермын түрүү һаалишадай нэгэн буряад басаган Елизавета Сультимова энэл Ород нютагтаа түрэһэн, арбадахи класс дүүргээд, өөрынгөө һайн дураар фермэдэ хүдэлхөөр үлөө.

Тэрэшэлэн энэ фермэдэ удмурт, украин болон бусад яһатаншье бии.

—Манай фермын һаалишад Хяагтын аймагай Алтайн совхозойхидой жэшээгээр мүрысөөндэ оролсожо, үбэлжэлгын долоон һарада үнеэн бүриһөө 1100 килограммһаа бага бэшэ һү һааха социалис уялга абанхай. Мүнөө бэрхэ һаалишад Е. Кузьмина, Г. Игнатьева, Е. Сультимова гэгшэд үнеэн бүриһөө үдэрэй 8—9 килограмм һү һаана. Иигэжэ бултадаа үбэлжэлгын түрүүшын үдэрһөө эршэмтэйгээр хүдэлөө һаа,уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхэ байнабди,—гэжэ фермые даагша Г. П. Соловьев хэлэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һаалишад Е. Сультимова, Г. Игнатьева, фермые даагша Г. Соловьев.

Д. САМБУЕВАЙ фототекст.

Хэжэнгын аймаг.

ЭРМЭЛЗЭН АЖАЛЛАҺАНАЙНЬ АША

СССР гүрэнэй тогтоһон ойн баярые шэн зоригто ажалай бэлэгүүдээр угтахын түлөө Һахалиин совхозой һаалишад болон мал адуулагшад габшагай бэрхээр ажаллаа. Гүрэндэ һү худалдаха жэлэйнгээ түсэб 110 процент дүүргээ. Ажахын һаалишад гансал декабрь һарада һү һааха түсэбөө 175 процент дүүргэһэн. Эндэ түрүү фермэнүүд яһала олон.

Жэшээнь, Һахалиин һүнэй фермын коллектив үнгэрэгшэ һарада 144 центнер һү һааха түсэбтэй һаа, энээнээ 235 центнертэ хүргэжэ шадаа. Мүн Шаманкын һүнэй фермын ажал хэрэг урагшатай һайн.

Ажахын бэрхэ һаалишан Александра Николаевна Любовниковагай хүндэлэлдэ совхозой центртэ ажалай алдар солын Улаан туг хоёр дахин үргэгдөө. Һаалишан Валентина Михайлова декабрь һарада һү һааха түсэбөө 2,5 дахин дүүргэжэ, совхоз соогоо хоёрдохи һуурида гараһан байна. Үбэлэй 6—7 һарын туршада үнеэн бүриһөө 1.000 килограммһаа бага бэшэ һү һаажа, гүрэндэ һү худалдаха даабарияа амжалтатайгаар дүүргэхын тула һаалишан бүхэн ехэхэн оролдолго гаргана.

Үбэлэй янгинама хүйтэндэшье һү һаалияа доошолуулангүй, бүри ехээр абажа болохо гэжэ дээрэ дурсагдаһан жэшээ гүйсэд гэршэлжэ үгэнэ бшуу. Һаалишад даажа абаһан үнеэдээ һайнаар харууһалжа, хаһа сагтань һаажа шадаһанай ашаар иимэ амжалта түйлана. Ехэ һүн һаалишадайл гарта гээшэ.

В. ГАРМАЕВ.

Хурамхаанай аймаг.

ТҮРҮҮШЫН ХУРЬГАД МААРАЛДАБА

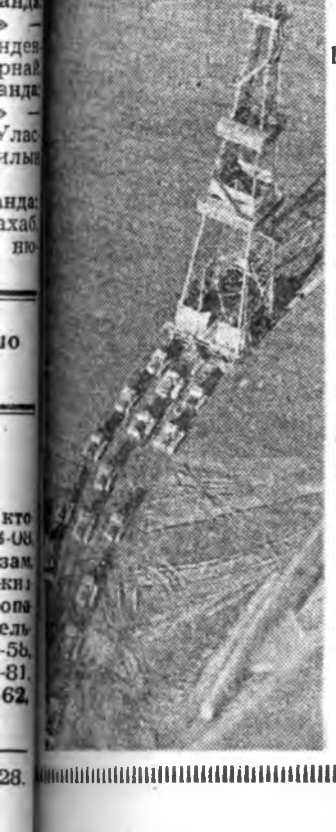
Янгинама хүйтэн январь һара гаража, хонишодой эгээл харюусалгатай үе — хурьга абалга аймагай ажахынуудта түлэг эхилжэ байнхай. Жэшээнь, «Юбилейный» совхоздо хоёр зуу гаран хурьган хэдэхэн хоногой туршада абтаба. Ажахын дүршэлтэй хонишодой нэгэн Гомбожаб Дамбаевай отарада 100 гаран хурьган абтаад, һайнаар түлжүүлэгдэжэ байнхай. Эндэхи хонишод түрүүшынхиеэ хурьгалха зуһаг хонидые харууһална. Абаһан социалис уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын тула эндэхи хонишод түл абалгаяа эрхим бэлэдхэлтэй эхилээ.

Аймагаймнай «Коммунизм» колхозой хонишод мүн түрүүшын түл абажа захалаа. Ажахын зуутанай нэгэн Цыдендамба Дагбаев зуугаад хурьгатай болобо. Түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 108 хурьга түлжүүлхэ социалис уялгатай. Дагбаевтай суг хүдэлдэг хонишод хашаагаа саг болзортонь һайнаар дулаалжа, үбһэ, һолоомоёо хорёодоо орууланхай. Түл абалгада түгэс бэлэдхэлтэй хонишодто үбэлэй янгинама хүйтэн ямаршье һаад тойбо татахагүй. Ажалша бүхэриг хүнэй үгэдэ бата этигэмээр.

Ц-Е. СУДАНОВ.

Яруунын аймаг.

СОЮЗНА РЕСПУБЛИКАНУУДҺАА МЭДЭЭСЭНЭ

БЕЛОРУССИ: Речицкэ газ болон нефть олзоборилгын управлениин счетчик 6 миллион гэһэн тоо харуулна. Энэ хадаа 1972 ондо олзоборилогдоһон нефтиин хэмжүүр гээшэ.

Полеси ехэ нефтехимиин түб боложо байна. Энэ хизаар үрэмдэн малталгын арангануудаар үргэлжэ бүрхөөгдэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Речицкэ управлениин Зүүн Первомайска үрэмдэн малталгын № 10 аранга шэнэ газарта абаашагдажа байна.

ТАСС-ай фотохроника.

РСФСР:

МЯХАНАЙ ПРОДУКТНУУДАЙ ИНДУСТРИ

ТЮМЕНЬ. (ТАСС). Ялуторовскдахи мяха болбосоруулдаг комбинадай колбасагай цехэй хүсэн нэмээгдэбэ. Сибириин урданай энэ городой, мүн тэрэнэй оршон тойронхи тосхонуудай хүн зон үдэр бүри 3000 килограмм колбаса болон мяханай зүйлнүүдые абадаг.

Табан жэлэй дүүрэтэр Тюмениин областьдо колбасагай үшөө хэдэн предприяти, мүн нефтьшэдэй Сургут, Нижневартовск гэжэ городуудта мяха болбосоруулдаг заводууд ашаглалгада оруулагдаха юм. Сүүдхэдээ 15 тонно колбаса үйлэдбэрилхөөр хараалагдаһан томо цех Тюменьдэ баригдаха. Тиихэдэ мяханай продуктнуудые үйлэдбэрилгэ 1,5 дахин нэмэхэ.

УКРАИНА:

Садоводуудай үбэлэй хүдэлмэри

СИМФЕРОПОЛЬ. (ТАСС). Крымэй урда ба хадануудай үбэрэй районуудай садоводууд, виноград ургуулагшад наруули дулаахан үдэрнүүдые һамбаашалан, плантацинуудта ехэ хүдэлмэри хэжэ байнхай. Областиин эгээл томо «Массандра» гэжэ архиин комбинадай ажахынууд эгээл түрүүлэн зургаа мянган гектар үрэжэлтэ шэнэ газар элдүүрилбэ.

Колхознигууд болон совхозуудай хүдэлмэришэд жэмэстэ мододые, виноградай эшэ отолжо абахадаа, эрдэмтэдэй зүбшэл хэрэглэдэг юм. Энээнтэй хамта зохихо хэмжээтэй үтэгжүүлгэ хэхэ, болзор соонь уһалаад, мүн ондоошье агротехническэ хэмжээнүүдые саг соонь, зүбөөр бэелүүлхэдэнь, плантацинуудайнь ургаса эрид дээшэлхэ байна.

БЕЛОРУССИ:

Оньһожоруулагдамал отрядууд

МИНСК. (ТАСС). Белоруссиин «Сельхозтехникын» оньһожоруулагдамал отрядууд хахад миллион тонно органическа үтэгжүүлгэ январиин түрүүшын арбан хоногой туршада тарялан дээрэ гаргаба. Мүнөө энэ ажалда үдэр бүри зургаан мянга гаран автомашина, трактор болон ашаалдаг түхеэрэлгэнүүд хабаадуулагданхай.

— Манай механизаторнууд колхоз, совхозуудай тарялангайнгаа ургаса дээшэлүүлхэдэнь туһална. Мүнөө жэлдэ бутархай торф бүри ехээр бэлэдхэгдэжэ, поли дээрэ гаргагдаха. Тук халагалха складууд бариглажа байна. Тэндэхи бүхы хүдэлмэри түгэс оньһожоруулагдаха юм, — гэжэ «Сельхозтехника» нэгэдэлэй түрүүлэгшын орлогшо М. Г. Кудрейко ТАСС-ай корреспондентдэ хөөрэбэ.

РЕСПУБЛИКЫН ХҮДӨӨ АЖАХЫН ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ЗҮБЛӨӨН

БҮХЭСОЮЗНА МҮРЫСӨӨНДЭ АБАҺАН УЯЛГАЯ

ҮНГЭРҺЭН ЖЭЛЭЙ ДҮНГҮҮД БА 1973 ОНОЙ ЗОРИЛГОНУУД ТУХА

КПСС-эй обкомой секретарь В. Ф. ЛЫСОВЭЙ хэһэн элидхэлһээ

Байгша оной январиин 12-то Улаан-Үдэ хотодо болоһон республикын хүдөө ажахын түрүүшүүлэй зүблөөн дээрэ «Үнгэрһэн жэлэй дүнгүүд ба хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй 1973 оной зорилгонууд тухай» элидхэл хэһэн КПСС-эй обкомой секретарь В. Ф. Лысов юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй дүн согсолоо. Тинхэдээ элидхэлшэ мал ажалай продуктнуудые абаха, гүрэндэ тушааха талаар республикын колхоз, совхозуудта туйлагдаһан зарим тэды амжалтануудые тэмдэглээ.

Энэ үедэ жэлдээ мяха абалга, 1972 онойхитой жэшэхэдэ, 8 процент, һү һаалга—6 процент, нооһон—3, үндэгэн—41 процент дээшэлһэн байна. Эдэ продуктнуудые гүрэндэ худалдалга мяхаар—17 процент, һөөр—3, нооһоор—3, үндэгөөр—50 процент ехэ болоо. Тиигэжэ гүрэнэй түсэб, нэмэлтэ даабари мяха, һү, үндэгэ тушаалгаар амжалтатайгаар дүүргэгдэбэшье, нооһо гүрэндэ түсэбһөө үлүү худалдаха даабари бэелүүлэгдээгүй байшоо.

Үнгэрһэн хоёр жэлдэ ниитын адууһа малай тоо нилээд олошороо. Юһэдэхи табан жэлэй эхинтэй сасуулбал, мүнөө үедэ республикын колхоз, совхозуудай фермэнүүдтэ 31,1 мянган үхэр, 127,2 мянган хонин, 31,2 мянган гахай олон байна. Адууһа малай, шубуудай ашаг шэмэ хараата дээшэлээ.

Эдэ тоо, баримтанууд юу харуулнаб гэхэдэ, мал ажал хүгжөөхэ талаар табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлдэ табигдаһан зорилгонууд шиидхэгдэһэн байна. Тиихэ зуураа, мал ажалай продуктнуудые саашадаа бүри ехээр абадаг болохо арга нүхэсэл бии болгогдоһон байна.

—Зүгөөр бидэнэр мал ажалай талаар бүри һайн дүнгүүдые туйлахаар байгаабди, — гээд элидхэлшэ үргэлжэлүүлбэ. — Теэд эдэ жэлнүүдтэ газар тарялангда тохёолдоһон бэрхэшээлнүүд мал ажалда горитой нүлөөлһэн байха юм. 1971 ондо болоһон үер, үнгэрэгшэ жэлэй ган гасуур, намар эртэ унаһан хюруу нилээд ехэ. ургаса хосорооһон байна. Эдэ шалтагаанууд дээрэһээ олохон колхоз, совхозууд орооһо таряа болон овощ абаха түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй, эдэ продуктнуудые гүрэндэ худалдаха талаар нилээд үритэй үлэһэн, ниитын адууһа малые тэжээлээр мууса хангаһан, энэнь малай ашаг шэмэдэ нүлөөлһэн байна.

Үнгэрһэн хоёр жэлэй туршада колхоз болон совхозуудые материально-техническэ талаар хангалга нилээд һайжарһан байна. Энэ үедэ хүдөө ажахыдамнай 131.8 миллион үхэриг мүнгэн зөөри ашаглагдаа. Колхоз, совхозуудта 2 мянга шахуу трактор, 985 орооһоной комбайн, 1,7 мянга шахуу автомашина, 130 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэ абтаа. Эдэ жэлнүүдтэ 193 мянган толгой малай байха байра баригдаа, 2.250 километрһээ үлүү электрын элшэ хүсэ дамжуулха лини татагдаа.

Шэнээр уһалагдаха 2.890 гектар газар ашаглалгада үгтөө, 7 мянга шахуу гектар олон жэлдэ хэрэглэгдэхэ һайжаруулагдамал бэлшээри түхеэрэгдээ. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулха, түрүү технологи хэрэглэхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Эдэ бүгэдэ хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар манай партиин ябуулжа байгаа политикын зүб, ашаи үрэ ехэтэй байһые гэршэлжэ үгэнэ.

Колхоз болон совхозуудта гүрэнэй талаһаа үзүүлэгдэжэ байһан айхабтар ехэ туһаламжые бидэнэр дүүрэнээр хэрэглэжэ, үйлэдбэриингөө хүгжэлтые хурдадхаха, хүдөө ажахын продуктнуудай өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха уялгатайбди.

Саашань элидхэлшэ республикын хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй урда 1973 ондо бэелүүлхэ ямар ехэ харюусалгатай зорилгонуудай табигдаад байһан тухай хөөрэжэ үгөө. Түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы гурбадахи жэлдэ хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр абахынгаа хажуугаар, үнгэрһэн хоёр жэлдэ дутуу абаһан продукцияа хүсэлдүүлхэ болонобди. Эдэ ехэ зорилгонуудые шиидхэхэ арга боломжонууд манда гүйсэд бии. Гүрэн түрын талаһаа ехэ туһаламжа хүргэгдэнэ, жэл бүри трактор, машинанууд олоор абтана, минеральна үтэгжүүлгэ горитой асарагдана. Мүн мелиоративна хүдэлмэридэ айхабтар ехэ мүнгэн зөөри һомологдоно.

Зорилго юуб гэхэдэ, шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрһөө хурданаар алхалха, габшагайгаар ажаллаха хэрэгтэй болоно. Фермэ, бригада болон ажахынуудай хүдэлмэриис гансахан түсэбэй дүүргэлтээр сэгнэхэ бэшэ, харин һара, квартал бүхэндэ продукци абалгаяа хэр зэргээр дээшэлүүлээб гэжэ хараха болонобди.

Мүнөө үедэ Краснодарай хизаарай таряашадай үүсхэлээр бүхы орон доторнай энэ жэлдэ баян ургаса абахын түлөө социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэржэ байнхай. Мүнөө жэл манай республикын колхоз, совхозуудай газарай хүрьһэндэ шииг бага байна. Тиимэһээ нэн түрүүн али бүхы аргаар хүрьһэндэ шииг элбэгжүүлхэ хэмжээ абаха хэрэгтэй. Хүдөөгэй механизаторнууд болон таряан ажалай хүдэлмэрилэгшэд саг соонь үрэһэ хүрэнгэеэ, техникэеэ бэлдэжэ, хабарай тарилгые агротехническэ эрхим болзорто үнгэргэжэ, ургасын хойноһоо оролдосотойгоор харууһалха гэжэ бүхы хүсөөрөө оролдохо байна.

Дүй дүршэл дээрэһээ хараад үзэхэдэ, сагай уларилай бэрхэшээлтэй тэмсэхэдээ, эгээн түрүүн газар таряалангаа һайнаар эрхилхэ хэрэгтэй гээшэ. Тиимэһээ таряалангай газар зүбөөр хубаарилха, газараа, илангаяа уһалагдадаг газараа, зүбөөр ашаглаха, үтэгжүүлгэ болон техникэеэ хүсэд һайнаар хэрэглэхэ, колхоз, совхозуудта нэбтэрүүлэгдэһэн түрүү онол аргануудые бүгэдын шадабари болгохо эрилтэ табигдана.

1973 ондо баян ургаса абаха мүрысөөндэ Кабанскын аймагай совхозуудай ажалшад эхи табяа. Тэдэнэр тарилгын бүхы талмай дээрэһээ гектарай 17,5 центнер таряа, 120 центнер хартаабха, 150 центнер овощ абаха гэжэ шиидэнхэй. Эндэхи түрүү бригаданууд бүри дээгүүр уялга абаһан байна.

Кабанскын таряашад абаһан уялгаяа бодото ажалаараа бэелүүлжэ байнхай. Үнгэрһэн намартаа аймаг дотор 28.130 гектар намарай паар хахалагдаһан, тэндэ минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаһан, орооһо тарянай болон хартаабхын үрэһэн хүсэд хүрэхөөр хаагдаад, бүхы техникэеэ тарилгада бэлдэхэ талаар элэбхи ехэтэйгээр ажаллажа байна.

Хяагтын аймагай «Родина» колхозой гэшүүд таряалангайнгаа гектар бүриһөө 19,6 центнер орооһо, 200 центнерһээ бага бэшэ кукурузын ногоон набша намаа, 210 центнер овощ, 120 центнер хартаабха абаха гэжэ шиидэнхэй. Энэ жэлэй тарилгада хэрэглэхээр 4,8 мянга гаран гектар хабарай, намарай паар бэлдээд, намарһаа хойшо 11,6 мянган тонно наг шэбхэ таряалан, сабшалан дээрээ гаргажа, уһалагдадаг газараа уһалхаар бэлэн болгоһон байна. Хабарай тарилгада бэлдэхэ бүхы хүдэлмэреэ энэ колхоз февраль һара болотор дүүргэхэ юм.

Кабанскын болон Хяагтын таряашадай үүсхэл үргэнөөр дэмжэгдэжэ байнхай. Хабар болотор тиимэшье ехэ саг үлөөгүй. Мүнөөнһөө эхилжэ баян ургасын түлөө үдэр бүхэндэ тэмсэхэ, техникэеэ һайн шанартайгаар бэлдэхэ, үтэгжүүлгэ болон түлишэ, тоһодолгын хэрэгсэлнүүдые бүхыдэнь зөөжэ абаха. Үрэһэ хүрэнгэеэ түргэнөөр бэлдэжэ, һэлгэжэ дүүргэхэ шухала.

Элидхэлшэ нүхэр Лысов саашань мал ажалай талаар табигдажа байһан зорилгонуудта тогтоо. 1973 ондо мал ажалай продуктнуудые ехээр абаха, бэлэдхэхэ мүрысөө дэлгэрүүлхэ үүсхэл Мухар-Шэбэрэй аймагай, Улаан-Үдын аймагай «Маяк» колхозой, Бодонгуудай, «Октябрьский», «Пограничный» совхозуудай ажалшад гаргаһан байна. Эдэнэрэй үүсхэлые КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй Совет һайшаан дэмжэһэн. бүхы колхоз, совхозуудта халуунаар угтагдаһан байна.

Мүнөө үедэ малай үбэлжэлгын эгээл харюусалгатай үе ябажа байна. Малаа һайнаар ондо оруулжа шадаал һаа, энэ жэлээ амжалтатайгаар үнгэргэхэ байнабди. Энэ жэл саһан ехэ, һүүлэй үдэрнүүдтэ горитой хүйтэрбэ. Эдэ бүгэдэ малай үбэлжэлгэдэ бэрхэшээлнүүдые ушаруулна. Олохон ажахынуудта адууһа мал туража захалаа, үбһэ тэжээл түсэбөөр х а р а а л а г д а һанһаа үлүү гаргашалагдана. Иимэ ушарта мал ажалдаа хохидол ушаруулхагүйн, ашаг шэмыень алдахагүйн тула бидэнэр гол анхаралаа тэжээл зүбөөр, гамтайгаар гаргашалха, малаа һайнаар харууһалха гэжэ оролдохо ёһотойбди. Үбһэ тэжээл багатай ажахынууд тэрэниие нэмэжэ олохо, таряалан дээрэхи һолоомо, хогуудаа нарин һайнаар суглуулха, нарһанай шэлбэһэ, ожорһо гэхэ мэтые бэлэдхэжэ, буйлуулжа, малда эдюулхэ хэмжээнүүдые абаха байна.

Хонишодой ажалда түл абаха тон харюусалгатай үе оронхой. Хурьгадаа бүхыдэнь һайнаар абажа, гарзагүйгөөр түлжүүлхэ гээшэ мүнөөдэрэй эгээн шухала зорилго болоно. Энэ хүдэлмэридэ бүхы малшадай, колхоз болон совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй анхарал хандуулха ушартай.

Саашань элидхэлшэ колхоз, совхозуудай ажал ябуулгада бии байгаа дутагдалнуудта тогтоо. 1972 ондо орооһо таряан түсэбһөө бага абтаа гэхэ гү, али бүхыдөө 441 мянган тонно суглуулагдаа. Энэмнай 1971 ондо хуряагдаһанһаа доогуур болоно. Урдынхидаал адли хартаабха, овощ муугаар ургуулагдана. һү һаали нэмээхэ, нооһо ехээр абаха зорилгонууд мууса шиидхэгдэнэ.

1972 ондо республикын колхоз, совхозууд 1971 онойхиһоо бага тэжээл бэлэдхээ. Илангаяа силос, корнеплодууд бага бэлэдхэгдэһэн байна.

Ниитын адууһа малые тэжээлээр хангаха асуудал һулаар шиидхэгдэнэ гэжэ нэгэнтэ бэшэ хэлсэгдэһэн байна. Энэ асуудалда мүнөөшье анхарха баатай болоно. Юуб гэхэдэ, энэ асуудалые хүсэдөөр шиидхээгүй саргаа, хараалһан түсэбөө бэелүүлхэдээ, саг үргэлжэ зобохо гээшэбди.

һүүлэй үедэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мүн бусад хүдэлмэрилэгшэдэй, зарим колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда ургасын бирагүй байһые сагай уларилай бэрхэшээлнүүдтэ сүм тохохо һэдэлгэ гарана. Теэд энэмнай үнэхөөр зүб гээшэ гү? Бүрин зүб гэхын аргагүй. Ажахы бүхэндэ һайн шанартай үрэһэн бэлдэгдэнэ, үтэгжүүлгэ зүбөөр хэрэглэгдэнэ, газар һайнаар уһалагдана, агротехническэ хэмжээнүүд хүсэдөөр бэелүүлэгдэнэ гэхын аргагүй. Теэд эдэ бүгэдэ ургасын хуби заяае шиидхэдэг байна ха юм.

Энээниие элишэлхын тула Мухар-Шэбэрэй болон Кабанскын аймагуудай ажахынуудай хүдэлмэриин дүнгүүдые хаража үзэе. Юуб гэхэдэ, Мухар-Шэбэрэй аймагай колхоз, совхозууд нёдондо Кабанскын аймагай совхозуудайхиһаа гектарай 4,4 центнер орооһо таряа бага абаһан байна. Энээниие гансахан ган гасуур болоһонһоо шалтагаалхын аргагүй. Кабанскын аймагай ажахынууд баян ургаса абахын тула арга боломжонуудаа һайнаар хэрэглэдэг байна. Жэлһээ жэл бүри таряалангай хубаарилгые нарижуулан һайжаруулна. 1972 оной тарилгада хэрэглэхээр 23,4 мянган гектар намарай паар бэлдэжэ, орооһото ургамалнуудай тарилгын 90 процентые тэндээ таряа һэн. Орооһото ургамалнуудай тарилгын 20 процентдэнь гэхэ гү, али 5,3 мянган гектарта горох эндэ таригдана. Мүн хартаабха, горохтой холиһон силосэй ургамалнууд ехээр таригдана. Малай фермэһээ гараһан наг шэбхэ хүсэдөөр хэрэглэгдэнэ. 1972 ондо таряалан дээрэ 101 мянган тонно наг шэбхэ гаргагдаһан байна. Гадна жэлһээ жэлдэ торф, минеральна үтэгжүүлгэ ехээр хэрэглэгдэнэ. Эдэ бүгэдын ашаар лэ аймагай ажахынууд жэлһээ жэлдэ ургасаяа дээшэлүүлнэ бшуу.

Тад ондоо байдал Мухар-Шэбэрэй аймагта үзэгдэнэ. Эндэ намарай паар бага хахалагдана, горох ургуулагданагүй тооной. Эндэ гол түлэб сэбэр паар дээрэ шэниисэ таридаг гуримтай. Тарилгын талмай хубаарилгые һайжаруулха, түрүү агротехникэ хэрэглэхэ тушаа хэдэн жэлэй туршада ямаршье алхам хэгдэнэгүй. Наг шэбхэ эндэ хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй, минеральна үтэгжүүлгэ бага оруулагдана, уһалагдадаг газар муугаар ашаглагдана. Жэшээнь, 1972 ондо Мухар-Шэбэртэ гектар бүридэ 1,3 тонно наг шэбхэ оруулагдаһан байбал, Кабанскын аймагта — 2,3 тонно хэрэглэгдээ.

Элдүүрилһэн бэлэн газартай байһан, горох ехээр таридаг кабанскынхид хабарай эртын тарилгые апрелиин 17-һоо майн 15 хүрэтэр дүүргэһэн байна. Мухар-шэбэрэйхид тарилгаяа апрелиин 25-һаа майн 25 хүрэтэр унжагайруулаа.

Республикын сагай уларил тодорхойлдог албанай мэдээсэлэнэй ёһоор, 1971 оной октябрьһаа 1972 оной май хүрэтэр Кабанскын аймагта Мухар-Шэбэрэйхиһээ 20 миллиметр шииг ехэ ороһон байна. Зүгөөр ургамалай һалбаржа байха үедэ — июнь—августда Мухар-Шэбэртэ Кабанскынхиһаа ехэ шииг ороо. Тиигэбэшье ургасань ехэ илгаатай байшоо.

Энэ жэшээ дээрэһээ харахада, газар таряалангай асуудалда хэр зэргээр хандаһаарнь ургаса абтадаг гэжэ гэршэлнэ бшуу. Теэд иимэ ушар гансахан Мухар-Шэбэртэ бэшэ ха юм.

Манай республикын бүхы аймагуудта эртэ хахалагдаһан намарай паар дээрэ тарилга хэхэдэ, гектарай 1,5-һаа 4,5 центнер хүрэтэр тарянай ургаса нэмэдэг гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ болонхой. Колхоз, совхозуудай олонхи хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд намарай паар ургаса дээшэлүүлгэдэ ехэ нүлөөтэй гээд хэлсэдэг. Теэд бодото дээрээ үнгэрһэн намартаа оройдоо 143 мянган гектар намарай паар элдүүрилэгдэһэн байна. Илангаяа Яруунын, Загарайн, Хэжэнгын, Сэлэнгын, Улаан-Үдын аймагуудта намарай паар тон бага хахалагдана.

1972 ондо горохой тарилгые үргэдхэхэ, энэ ургамалай үрэһэ хүрэнгэ бэлдэхэ тухай хэмжээнүүдэй абтаашье һаа, Улаан-Үдын, Бэшүүрэй, Зэдын болон бусад аймагуудта горохой тон бага ургаса хуряагдаа. Ядахадаа Мухар-Шэбэрэй «Искра» колхоздо гектарай миил 5 центнер горох абтаһан байна. Шалтагаан юун бэ гэхэдэ, энэ ургамал эзэгүйдөө, тэрэниие хуряахадаа, ехэ гээлтэ гаргаа, ургасаяа сүм абажа шадаагүй. Саашадаа горох һайнаар харууһалжа, ехээр тарижа абаха шухала болоно.

Уһалагдадаг газарые һайнаар ашагладаг болохо гээшэ түрүүшын ээлжээнэй шухала хэрэг болоно гээд элидхэлшэ үргэлжэлүүлбэ. Республикадамнай уһалагдадаг 160 мянга шахуу гектар газар бии. Тэрэнэй 40 мянга гаран гектарынь таряалан. Энээнһээ гадна оньһон аргаар уһа гаргажа, хоолойгоор ябуулжа, уһа сасадаг машина хэрэглэжэ, нилээд ехэ газар ундалуулха арга бии.

1973 ондо баян ургаса абахын тула газараа һайнаар уһалха хэрэгтэй. Нёдондо элдэб шалтагаанаар 8 мянга гаран гектар таряалан, 20 мянган гектар сабшалан уһалагдангүй үлөө һэн. Бэшүүрэй, Загарайн, Хяагтын, Улаан-Үдын, Сэлэнгын болон бусад зарим аймагуудта нилээд ехэ газар уһалагдаагүй байшоо. Загарайн, Улаан-Үдын, Сэлэнгын, Мухар-Шэбэрэй олохон ажахынуудта газар уһалалга эмхигүйгөөр, шанар муутайгаар үнгэргэгдэһэн, газар уһалха техникэ мууса ашаглагдаһан байгаа.

Зүгөөр республика дотор уһалагдадаг газараа һайнаар ашагладаг жэшээнүүд үсөөн бэшэ. Хяагтын аймагай «Родина» колхоздо уһалагдадаг газар дээрэһээ жэлһээ жэлдэ орооһо таряан, хартаабха, корнеплодууд болон үбһэ ногоон ехэ абтадаг. Эндэ уһалагдадаг бүхы газарынь тусхай хүнүүдтэ даалгагданхай. Уһалууриин һубаг ханаабууд саг соогоо заһагдадаг, хододоо бэлэн байлгагдадаг юм. Газар уһалха үедэ колхознигуудые олоор хабаадуулдаг байна. Уһанай газарта жэл бүри наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ оруулдаг. Газар һайнаар уһалжа, баян ургаса абаһан хүнүүд горитой урмашуулагдадаг.

Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхоз уһалагдадаг таряалан, сабшалан дээрэһээ баян ургаса абадаг дүршэлтэй.

Баргажанай совхозой Вахрушевай звено уһалагдадаг 86 гектар сабшалангай гектар бүриһөө 52 центнер үбһэ хуряаһан жэшээтэй.

Иимэ жэшээнүүд аймаг бүхэндэ олон. Эдэ түрүүшүүлэй дүй дүршэлые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ шухала болоно. Тиихэдээ 1973 ондо газараа уһалха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдаха ушартай. Эндэ бүхы арга боломжонууд хэрэглэгдэхэ, хабарай һайрам, уһалууриин бүхы системэнүүд, томо гол мүрэнүүд ургаса дээшэлүүлгэдэ хэрэглэгдэхэ зэргэтэй.

Уһалууриин газар ашаглаха талаар уһалууриин системэнүүдэй управлениин, машинно-мелиоративна станцинуудай, «Бурятремводстрой» болон «Бурводстрой» трестнүүдэй ПМК-нуудай, республикын Мелиораци болон уһанай ажахын министерствын харюусалгые дээшэлүүлхэ саг ерээ. Эдэнэрэй эмхитэй һайнаар хүдэлһэнһөө газар уһалалга нилээд дүлдыдаха байна. Газар уһалалгада хото городуудай болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудай ажалшадые үргэнөөр хабаадуулха асуудал хаража үзэхөөр гэжэ һанагдана.

һайн шанартай үрэһэ хүрэнгэтэй болохо хэрэг таряашадай онсо анхарал татаха зэргэтэй. Юуб гэхэдэ, Яруунын, Хэжэнгын, Хориин, Зэдын болон бусад зарим аймагуудай олохон ажахынууд өөһэдын һайн шанартай үрэһэгүй дээрэһээ дайралдаһан лэ, тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй үрэһэ хэрэглэдэг байна. Мүн малда эдюулхэ ешмээн, обёос ехээр дуталдана. Тарилгада хэрэглэгдэдэг үрэһэнэй тон багахан хубинь 1-дэхи класста хүргэгдэнэ. Үрэһэнэй ажахые һайжаруулха гээшэ нэгэ жэлээр шиидхэгдэхэ хэрэг бэшэ ааб даа. Тиигэбэшье ажахы бүхэн өөһэдыгөө һайн шанартай үрэһэтэй болгохо арга боломжонуудаа заабол хэрэглэхэ ёһотой. Энэ талаар Баргажанай совхозой дүй дүршэл һайшаалтай.

Шииг ехэтэй дээрэһээ нилээд ехэ үрэһэн шанараа алдадаг байна. Тиимэһээ үрэһэ хатааха хүсэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүдые бариха саг тулаа. Илангаяа Яруунын, Хэжэнгын, Хориин аймагуудта энэ хабаатай.

Республикын колхоз, совхозуудта орооһо тарянай элитнэ үрэһэ үгэхэ уялгатай Ивалгын ОПХ, Ербановай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын техникумэй һуралсалай ажахы, «Байкал» племхоз жэлһээ жэлдэ түсэбөө дүүргэнэгүй. Байгша ондо эдэ ажахынууд элитнэ үрэһэ колхоз, совхозуудта худалдаха даабаряа заабол дүүргэхэ уялгатай.

Шэнэ жэлэй эхиндэ ажахынуудтамнай 133 мянган тонно үрэһэн бии байгаа. Зарим аймагуудта үрэһэн дуталдана. Республикын хүдөө ажахын органууд дутуу үрэһэеэ хүсэлдүүлхэ хэмжээ абаха болоно. Тиимэһээ үрэһэндэ хэрэглэгдэмээр обёос, ешмээн малда эдюулжэ болохогүй. Ажахынууд хоорондоо үрэһэеэ андалдаха зэргэтэй. Мүн бии байгаа үрэһэнэй 40 процентнь мүнөө хүрэтэр тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй байһаар. Үрэһэнэй миил гурбанай нэгэ хубинь тарилгын 1-дэхи, 2-дохи класста хүргэгдэнхэй. Иимэ байдалһаа гарахын тула бүхы хэмжээнүүд абтаха ушартай.

1973 ондо республикын колхоз, совхозуудта 80 мянга гаран тонно минеральна үтэгжүүлгэ абтаха байна. Энэ үтэгжүүлгые зүбөөр хэрэглэхэ тон шухала. Республикын Мелиорациин болон уһанай ажахын министерствын мэдээсэлэнэй ёһоор, нёдондо абтаһан минеральна үтэгжүүлгын хахадынь лэ уһалагдадаг газарта оруулагдаа. Бэшүүрэй, Улаан-Үдын, Мухар-Шэбэрэй аймагуудай ажахынуудта уһалагдадаг газарта тон бага үтэгжүүлгэ хэрэглэгдээ. Минеральна үтэгжүүлгые иигэжэ хэрэглэхэдэ, ашаг үрэнь бага болоно.

Жэл бүри республикадамнай 1 миллион гаран тонно наг шэбхэ таряалан, сабшаланда гаргагдана. Энэмнай бүхыдөө хэрэглэгдэдэг минеральна үтэгжүүлгын зэргэ ашатай болоно. 1973 ондо таряалан, сабшалан дээрэ 1,4 миллион тонноһоо бага бэшэ наг шэбхэ гаргаха зорилго табигдана. Энэ хүдэлмэри гол түлэб хабартаа хэгдэдэг. һүүлэй жэлнүүдтэ кукуруза тариха газарта наг шэбхэ бага хэрэглэгдэдэг боложо, ургасань доошолоо.

Элидхэлшэ кукурузын ургаса дээшэлүүлхэ, кукурузашадые али болохоор урмашуулха, кукуруза ургуулха агротехникэ наринаар баримталха, тэрэниие наран сэсэг, горох, обёос гэхэ мэтэ ургамалнуудтай холижо тариха асуудалнуудта онсо анхарһан байна.

Хабарай тарилгые эмхитэйгээр, богони болзорто үнгэргэхэ гээшэ баян ургаса абаха гол эрхэ нүхэсэл мүн. Тиимэһээ трактор, машинануудые саг соонь бэлдэхэ тон шухала. Зүгөөр Хориин, Хэжэнгын, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй болон Загарайн аймагуудай хэдэ хэдэн ажахынуудта трактор, машинануудые заһабарилха хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Мүн Мелиораци болон уһанай ажахын министерствын томо тракторнууд болон мелиоративна техникэ заһабарилга гээгдэжэ ябана. Эдэ бүгэдэ һанаа зобоонo. Зорилго юуб гэхэдэ, хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ бүхы техникые апрелиин 1-һээ оройтууланүйгөөр заһабарилжа дүүргэхэ эрилтэ табигдана.

1973 ондо хартаабха, овощ ехээр ургуулха асуудалда элидхэлшэ онсолон тогтоо. Үнгэрэгшэ жэлдэ эдэ ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлхэ талаар хэдэ хэдэн хэмжээнүүд абтаһан байгаа. Хартаабха, овощ тарилга үргэдхэгдэһэн, энээниие ургуулха тусхай звенонууд олошоруулагдаһан байгаа. Эдэ бүгэдэ ашатай туһатай байһан. Энэ жэлдэ эдэ ургамалнуудые ехээр ургуулжа абахын тула нёдондо хэһэн хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ, овощ, хартаабха ургуулха звено, бригаданууды бүри олошоруулха, эдэ ургамалнуудые уһалагдадаг газарта тариха хэрэгтэй. Эдэ ургамалнуудай тарилгада үтэгжүүлгэ горитой хэрэглэхэ шухала. «Пригородный», Эрхирэгэй болон Калининай нэрэмжэтэ совхозуудта овощ тариха газарые ундалуулха уһалууриин томо системэнүүд баригдажа байна. Энэ барилгада мүнгэн зөөри ехээр гаргашалагдаһан байна. Тэрэниие түргэнөөр ашаглалгада оруулха шухала.

Удаань элидхэлшэ нүхэр Лысов мал ажалай талаар шиидхэгдэхэ асуудалнуудта тогтоһон байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ мал ажал хүгжөөхэ талаар Түнхэнэй, Баргажанай болон Захааминай аймагууд амжалтатай гаража, мүрысөөндэ эрхимлээ. Мүн энэ талаар Зэдын, Прибайкалиин болон Улаан-Үдын аймагууд амжалтатай гараа.

Хони үсхэбэрилхэ талаар Хяагтын аймагай Ранжуровай нэрэмжэтэ, Мухар-Шэбэрэй аймагай «Родина» колхозууд болон бусад ажахынууд һайнаар ажаллажа гараа.

Мүн гахай, шубуу үсхэбэрилгөөр һайн дүнгүүдые туйлаһан колхоз, совхозууд олон. Бэшүүрэй аймаг шубуунай мяха абалгые 2 дахин, Мухар-Шэбэрэй аймаг — 1,5 дахин дээшэлүүлһэн байна.

Тиигэбэшье олохон колхоз, совхозууд мал ажалай продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргээгүй үлөө. 1972 ондо олонхи аймагуудта хонид олоор гарзалаа, үнеэдэй һү шэмэ биратай дээшэлээгүй, эхэ мал олоор һубайрһан байха юм. Эдэ дутагдалнуудые 1973 ондо усадхаха хэрэгтэ бүхы малшадай анхарал хандуулагдаха байна.

КПСС-эй Центральна Комитет энэ жэлэй түрүүшын хахадта мал ажалай продуктнуудые ехээр абаха, бэлэдхэхэ хэрэгые ехэ удха шанартайда тоолоно. Мүнөө үедэ республикын колхоз, совхозуудта мал ажалай талаар 1973 ондо абаһан уялгаяа бэелүүлхын түлөө социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэржэ байна.

Олохон ажахынууд январь һарада гүрэндэ мяха худалдаха кварталай түсэб дүүргэхээр шиидэнхэй. Энэ тон һайшаалтай. Юуб гэхэдэ, таргалуулагдаад байһан малые түргэнөөр тушаахада, үбһэ тэжээл алмагдаха болоно бшуу. Зорилго юуб гэхэдэ, энэ жэлэй түрүүшын хахадта бүхы ажахынууд, бүхы аймагууд нёдондоной энэ үеынхиһөө ехэ мяха гүрэндөө тушааха гэжэ оролдохо болоно.

Ноябрь—декабрь һаранuудта, мүн январиин түрүүшын 10 хоногто һү һаали зарим тэды дээшэлээ. Зүгөөр һү һаали дээшэлүүлхэ арга боломжонууд үшөөл ехэ.

һү һаалиин фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд ямар асуудалнуудта онсо анхарха болоноб? Нэгэдэхеэр, үнеэдээ һайнаар эдеэлүүлхэ, рационииень бүхы талаарнь хүсэлдүүлхэ байна. Фермэ бүхэндэ тэжээлые һайса буйлуулжа, бүдүүн тэжээлые хэршэжэ, хүдхажа малда үгэхэ эрилтэ табигдана. Юуб гэхэдэ, тэжээлые холижо малда үгэхэдэ, тэрэнь 10—15 процентээр алмагдадаг, малай һү шэмэ дээшэлдэг байха юм.

Малай тэжээлдэ мочевинэ болон тэжээлэй дрожжо хүсэд хэрэглэгдэнэгүй. Теэд эдэ бодосуудые нэмэхэдэ, тэжээлэй шанар эрид дээшэлдэг байна бшуу.

Хоёрдохёор, үнеэдые заабол һаалишад эдеэлүүлхэ, үнеэн бүхэнэй бэесын шэгнүүр, ашаг шэмыень харалсажа, тусхай рационой ёһоор тэжээл үгтэхэ зэргэтэй.

Түрүүшынхеэ тугаллаһан гунжадые һаалишадта хубаажа үгэдэг ябадалые болюулха, гунжадай тусхай бүлэг, фермэнүүдые бии болгохо саг ерээ. Мүн үнеэд хэр зүбөөр хэрэглэгдэнэб гэжэ зарим ажахынуудта хаража үзэхөөр гэжэ һанагдана. Жэшээнь, Загаһатын совхоздо 800 гаран үнеэн бии. Теэд тэдэнэй 100 гаранинь лэ һаагдана. Эндэ зарим үнеэдынь мяхалиг малай һүрэгтэ оруулагдаһаншье һаа. иимэ олон үнеэдые һаангүй байха гээшэ бодомжогүй ябадал гэжэ тоологдохо байна. Теэд иимэ ушар гансахан энэ ажахыда бэшэ ха юм.

Үнеэдые сагһаань урид голодоһондо гаргажа, нилээд гарзада орогдоно. Ажахын хүтэлбэрилэгшэд үнеэдые голодоһондо гаргахадаа, тэрэнэй орондо гунжадые табиха уялгатай. Энэ эрилтэ олон ажахыда баримталагданагүй. Жэшээнь, Яруунын аймагай «Победа» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Дымбрылов) 1972 оной эхиндэ 633 үнеэтэй байгаад, жэлэй туршада 224-ыень голодоһондо гаргажархёод, 284 гунжанай гурбанай нэгэ хубииень гүрэндэ тушаажархёо. Тиигэжэ тэдэнэр үнеэдэй тоо олошоруулха түсэбөө дүүргээгүй байна.

һүүлэй үедэ Зэдын, Хяагтын болон бусад зар[им аймаг]гуудай ажахынууд [...] үнеэдээ бэлэдхэлэй [...] тушаажа захалаа. Зүг[өөр ...] ээн буса ябадалай ту[...] шье зэмэдэ оро огүй[...] Саашадаа иимэ барим[...] гаргажа огто болохогү[й].

Колхоз, совхозууд[...] жэлнүүдтэ һайжаруу[...] бэлшээри ехээр түхе[...] байна. Зүгөөр тэндэ [...] бэлшээхэ гурим һайса [...] лэгдээгүй байжа, тэрэ[...] дээ сабшалан болгогдо[...].

Тиин үнеэдые уһа[...] һайжаруулагдамал [...] дээрэ барихада, зүбөө[р ...] хада, һү шэмэнь гори[...] шэлдэг байна. Тиимэ[һээ ...] жаруулагдамал бэл[...] хойноһоо зүбөөр хар[...] саг соонь үтэгжүүлхэ, [...] шухала болоно.

Республикын шубу[...] урда ехэ зорилгонууд [...] на. Энэ жэлдэ тэдэнэр[...] най мяха абалгые [...] цент дээшэлүүлхэ, жа[...] шада 2 миллионһоо үе[...] шэ нугаһа, галуу тэ[...] мянган тонно шубууна[й ...] гүрэндөө худалдаха ба[...] нөө үедэ шубуунай [...] гаргаха саг дутэлж[э ...] Эдэ үдэрнүүдтэ инк[убаторно] станцинуудые, дальба[...] жээхэ байрануудые [...] тэндэ ажаллаха хүнүү[...] хо, һургаха хэрэгтэй.

Хүдөө ажахые хүгж[өө...] рэгтэ бүхэсоюзна социа[лис мү]рысөө дэлгэрүүлхэ [...] КПСС-эй ЦК-гай, СССР[-эй Ми]нистрнүүдэй Соведэй [...] ВЦСПС-эй тогтоолнууд [...] тар ехэ удха шанарта[й ...] элидхэлшэ саашань [үргэлжэ]лүүлбэ.

1972 ондо ажалай [...] жэшээ харууһан түр[үүшүүл] олон. Эдэнэрһээ жэшээ[...] эдэнэрэй дүй дүршэлы[е хэ]рэглэжэ, шэнэ жэлдэ б[...] амжалта туйлаха зори[лго та]бигдана.

Социалис мүрысөөн[дэ ...] гараһан 71 түрүү [...] ВДНХ-гай медаляар [...] даа. Тэдэнэрэй дунда[һаа ...] шалгарһан 20 түрүү[...] Буряадай АССР-эй В[ерховно] Соведэй Президиум «Бу[ряадай] АССР-эй габьяата мал[шан» гэ]һэн хүндэтэ нэрэ зэрг[э ...].

Социалис мүрысөө [...] рүүлхэ, хүтэлбэрилхэ [...] КПСС-эй райкомууд, [...] совхозуудай партийна [органи]зацинууд ехэ хүдэлмэр[и ...] байна. Энэ мүрысөөн Б[уряадай] АССР-эй тогтоһоор 50[...] ойе угталгатай нягта хо[...] гоор ябуулагдаха [...] Тиимэһээ хүнүүдэй [...] уялганууд һайса тэмд[...] хэ, бригада, фермэ бол[он ажа]хынууд хоорондоо мүр[ысөөнэй] договорнуудые батал[жа ...] нэй дүүргэлтые саг [...] шалгажа, олоной ан[...] харуулжа байха болон[о. Мү]рысөөн гээшэ партийн[...] низацинуудай үдэр бүр[и ...] харалда байжа, түрүү[...] али болохоор урма[...] гээгдэгшэдые урагшань [...] гэһэн удхатай. Түрүү[...] амжалтануудые саг со[...] шэлжэ, тэрэниие хүсэд[...] нэхэ, тэрэнэйнь түлөө[...] шуулха гээшэ тон шуха[ла. Со]циалис мүрысөөнэй [...] үргэнөөр харуулагдажа [...] зэргэтэй. Мүрысөөндэ [...] дай тоодо эгээн ехэ[...] абаһан, мал ажалай п[родукт]нуудые ехээр абажа, [...] үнэ сэнгые хямдаруулһ[ан] хүнүүд орохо байна.

Манай республикы[н ...] отделени, звено болон [...] дануудай коллективүүд[...] машуулхын тула РС[ФСР-эй] Министрнүүдэй Совет [...] 1.000 түхэриг хүр[...] жээтэй 30 шан тогтооһ[он бай]на.

Мүрысөөндэ онсо ша[лгараһан] республикын түрүүшүү[лдэ ...] түхэригэй 60 шан, [...] болон амаралтын [...] ошохо 60 путёвко угта[...] «Москвич» түхэлэй 60 машина, 70 томо мотоц[икл ху]далдагдаха болоо.

Социалис мүрысөөндэ үрэ дүн туйлаһан механ[изатор]нууд, малшад, хүдөө а[жахын] мэргэжэлтэд СССР-эй [орден] болон медальнуудаар [шагнаг]даха байна.

Республикымнай хүд[өө ажа]хын хүдэлмэрилэгшэд [...] риингөө түрүүшүүлэй [...] саг үргэлжэ үргэдхэжэ, [...] оной түсэб, даабариие [амжал]татайгаар бэелүүлхэ бү[...] на социалис мүрысөөнд[э ...] хитэйгээр оролсожо, К[ПСС-эй] XXIV съездын шиидх[вэрнүүдые] совет арадай бэелүүлхэ[...] тэ өөһэдынгөө хубитые [...] тэй түрэтэйгөөр оруул[ха] гэжэ партиин областной [коми]тет, республикын пра[витель]ство батаар найдана, — нүхэр Лысов элидхэлээ[...] гээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: республикын хүдөө ажахын түрүүшүүлэй зүблөөнэй заседаниин зал соо.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

...БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ БҮХЫ ХҮСӨӨРӨӨ ОРОЛДОЁ

ЭЛИДХЭЛ ТУШАА ҮГЭ ХЭЛЭЛГЭ

БАЯН УРГАСА—МЕХАНИЗАТОРАЙ ГАРТА

А. Г. АНОСОВ,
Хяагтын аймагай Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой тракторист

Парти, правительствын ... үргэлжын анхаралай ...аар хүдөө ажахымнай ...гжэжэл байна. Энээнние ...дэнэр өөһэдынгөө колхо...йшье байдалһаа элеэр ха...бди.

СССР-эй 50 жэлэй ойе ...улан абаһан социалис ...ануудаа колхознай бол...оонь урид бэелүүлһэн ...йна. Үнгэрэгшэ жэлдэ тү...һөө үлүү 2,5 мянган ...тнер ороохо, 800-гаад ...тнер мяха, 1 мянга га... центнер һү, мүн нилээд ... үндэгэ, ноохо гүрэндөө ...далдаһан байха юм. Сагай ...рилай хэды бирагүй байгаашье һаа, колхознай гектар бүриһөө 18,5 центнер таряа хуряажа абаа һэн. Центнер ороохоной өөрынь үнэ сэн 4,5 түхэриг болоо.

Манай тракторна бригада үнгэрэгшэ жэлдэ 19 мянган центнер таряа абаха даабаритай байбал, тэрэнээ 19 мянган центнертэ хүргөө. Бригадымнай гэшүүд агротехническэ эрилтэнүүдые наринаар сахидаг. Жэл бүри хабарай өртын тарилгые 10—11 үдэртэ үнгэргэдэг, тарягаа 20—25 үдэртэ хуряажа дүүргэдэг заншалтай.

Тарялан дээрэхи хүдэлмэрине ямэ түргэнөөр, богони болзорто үнгэргэхын тула тэрээндэ нягта һайнаар бэлдэдэг, хүдэлмэриин үедэ механизаторнууд бэе бэедээ али болохоор туһалдаг байха юм.

Тарияа хуряалгые ямар аргаар үнгэргэхэеэ сагай уларил харалсадагбди. 1971 ондо эхэнхи тарягаа комбайнаар сэхэ хуряаһан байбал, нёдондо тарилгынгаа 95 процентые амяарлан хуряагаа һэмди.

Шэнэ жэлдэ — республикынгаа 50 жэлэй ойн тэмдэглэгдэхэ жэлдэ хабарай тарилгые 10 үдэртэ үнгэргэхэ, гектар бүриһөө адагынь 19 центнер тарияа хуряажа абаха зорилго манай бригада урдаа табинхай. Би өөрөө ДТ-75 трактораараа 1700 гектар условно хахалалга хэхэ (түсэб 1300 гектар), 1500 килограмм тоһо, түлишэ алмаха, трактор заһабарилгада хэрэглэгдэхэ мүнгэнэй 300 түхэригыень алмаха гэһэн зорилго урдаа табинхайб.

ЛЕНИНЭЙ орденто Шэтын областиин малшад, таряашад хүдөө ажахыгаа дам саашадань хүгжөөхэ талаар үнгэрһэн жэлдэ зарим тэды амжалтануудые туйлаһан байна. Нёдондо хэды ган гасуур, бэрхэшээлтэ сагай тохёолдоошье һаань, газар таряалангай, мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ тушааха түсэбөө амжалтатайгаар бэелүүлһэн Агын буряадай национальна округ Арадуудай Хани Барисаанай орденоор шагнагдаа. Тиихэдэ 10 колхоз, совхоз РСФСР-эй — дамжуулгын Улаан тугта хүртэжэ, ажалдаа эрхим амжалта туйлаһан 75 түрүүшүүл СССР-эй орден, медальда хүртөө.

ЕХЭ ТЭМСЭЛДЭ УРИНАБДИ

П. П. ГЛУЩЕНКОВ,
Шэтын областиин хүдөө ажахын управлениин начальнигай орлогшо

Хүдөө ажахынгаа бүхы һалбаринуудые бүри ашаг ехэтэй болгохын тула бригада, звено, фермэ, ажахы, район бүхэнэй дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдээ. Гадна областиимнай колхоз, совхозуудай тракторно-тарялан ажалай бригаданууд хэлсээтэ, шан үгэлгэтэй түлөөһэ түлэжэ, нарядгүйгөөр ажаллаха гуримтай звенонууд болгогдожо байгуулагданхай юм. Мүнөө область доторнай иимэ 568 звено эмхидхэгдэнхэй, ажаллажа байна. Таряашадай ажалые шэнэ аргаар эрхилхэдэ алишье талаараа ашагтай байһаниинь элирээ. Нэгэдэхеэр, звеногой гэшүүдэй харюусалга эрид дээшэлжэ, абтаһан продукциинь шанар улам һайжарна. Жэшээлбэл, Социалис Ажалай Герой Н. Н. Куртовай, С. Воронинной хүтэлбэрилдэг звенонууд даалгагдаһан газарайнгаа гектар бүриһөө 15—19 центнер ороохо хуряагаа. Звеногой механизаторнууд ороохо таряанайнгаа ургасые дээшэлүүлхын тула севооборот үргэнөөр нэбтэрүүлдэг, минеральна үтэгжүүлгэ оруулдаг байна.

Ойрын жэлнүүдтэ областиимнай ажахынууд олон жэлэй һайжаруулагдамал бэлшээринүүдые байгуулхаар харааланхай. Тиихэдэ байгша ондо гектар бүриһөө 11,5—12 центнер тарияа, 100 центнер хартаабха хуряажа, 100 үнеэн бүриһөө 85—90 тугал түлжүүлжэ, гүрэндэ тушаагдаха үхэрнүүдэйнгээ түс бүриин шэгнүүрые 350 килограммда, хонидые—40—41 килограммда хүргэхөөр шиидэнхэйбди. Энэ хараалһан зорилгоёо сүм бэелүүлхын тула эдэ үдэрнүүдтэ улам эршэтэйгээр ажаллажа байһан областиимнай малшад, таряашад Буряадай хүдөө ажахын хүдэлмэришэдые социалис мүрысөөндөө уриһыень мэдүүлнэб.

ХАРТААБХА, ОВОЩ ҺАЙНААР УРГУУЛХА

К. К. ШОМОЕВ,
КПСС-эй Улаан-Үдын райкомой нэгэдэхи секретарь

Үнгэрһэн жэлэй дүнгүүд ...хай хэлэхэ зуураа, аймагай ажахынууд гүрэндэ ороохо тарияа 50 мянга га... центнер тушаажа, урда ...лэйхиһээ ехэ овощ, ...ртаабха бэлэдхэлэй пункт... оруулаа. Мүн гүрэндэ ...ха, һү, үндэгэ худалдаха ...эб, нэмэлтэ даабари үлүү... дүүргэгдээ. Гансал ноо... тушааха түсэбөө, нэмэлтэ ...бариа бэелүүлжэ шадаа...бди. Энэ үедэ адууһа ...лай тоо олошорһон, ашаг ...энь дээшэлһэн байха .... Үхэрнүүд гүрэндэ дунда ...гээр 341 килограммтай... тушаагдаа. Үнеэн бү...һөө 2276 килограмм һү ...һан, хонин бүриһөө 3,3 ...грамм ноохо хайшалһан ...ээтэй.

1973 ондо мал ажалай ...дукци бүри ехээр абаха, ...эдхэхэ, мүн тарялан, ...алангай ургаса дээшэ...лхэ бүхэсоюзна социалис ...рысөө эмхидхэхэ тухай ...ПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй ...нистрнүүдэй Соведэй, ...ЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК... тогтоолнуудые ажалшад ...уунаар угтан абажа, энэ ...э мүрысөөндэ хам оролсо... гэжэ шиидэһэн байна. ...ахы бүхэн 1973 ондо бэе...лхэ социалис уялгануу... тодорхойлжо, һаяхан ай...гай хүдөө ажахын түрүү...шүүлэй зүблөөн бүхы ...магай уялга баталба.

Аймагай ажалшад 1973 ...до гектар бүриһөө 13 ...нтнер тарияа, 90—100 ...нтнер хартаабха, 190—...0 центнер овощ, сабша...нгай гектар бүриһөө 18—...0 центнер үбһэ ургуулжа ...аха зорилго урдаа табин... Энээнние туйлахын ту... агротехническэ эрилтэ...үдые наринаар бэелүүлхэ, ...ялан, сабшалан дээрэ ...0 мянган тонно наг шэб... гаргаха, 10 мянган тон... минеральна үтэгжүүлгэ ...рэглэхэ байнабди. Хабарай ...рилгада бэлдэлгые февра...лиин 20 хүрэтэр түгэсхэхэ ...э шиидээбди.

Малшаднай үнеэн бүри...һөө 2400 килограмм һү һаа..., хонин бүриһөө 3,6—3,7 ...лограмм ноохо хайшалхын ...лөө оролдохо. Малаа һай...нар шахан таргалуулжа ...рэндэ тушаахабди. «Ма...», «Искра» колхозуудай ...й дүршэлые хэрэглэжэ, ...эрнүүдээ хуурай тэжээлээр шахан таргалуулха гэжэ хэлсээбди.

Гэхэ зуураа манай аймагай ажахынууд республикынгаа ниислэл хотын зониие овощ, хартаабхаар хангаха хэрэгтэ гол һуури эзэлхэ ёһотой. Теэд шэнэ табан жэлэй үнгэрһэн хоёр жэлдэ овощ, хартаабха ургуулжа абаха түсэбөө аймагнай дүүргээгүй. Колхоз, совхозууднай 2600 гектарта хартаабха, 600 гектарта овощ таридагшье һаа, ургасань бага байһаар. Энээнэй шалтагаан юун бэ гэхэдэ, эдэ ургамалнуудай тарилга хүсэдөөр уһалагданагүй, тэрэниие ургуулха хүдэлмэри үргэлжэдөө оньһожоруулагданагүй, тэндэ минеральна үтэгжүүлгэ бага оруулагдана.

Эдэ бүгэдые хараада абажа, нёдондоһоо хартаабхашадай, овощ ургуулагшадай ажалай эмхидхэл гуримшуулагдана. Эндэ нарядгүйгөөр ажаллаха звенонууд байгуулагдана, овощ, хартаабха хадагалха байра баригдана. Мүн эдэ ургамалнуудай тарилга ундалуулхаар Вахмистровай, Ошурковай уһалууриин системэнүүд бариигдажа байна.

Теэд маанадай бэелүүлжэ байһан эдэ хэмжээнүүд эрилтыемнай хангана гүй. Юуб гэхэдэ, шэнэ жэлэй түрүүшын кварталда манай аймагта оройдоо 1500 тонно минеральна үтэгжүүлгэ үгтэхөөр хараалагданхай. Энэ тон бага.

Һаяар манай аймагта овощ, хартаабха ургуулха асуудалые республикын Министрнүүдэй Совет зүбшэн хэлсэжэ, тусхай хэмжээнүүдые хараалхыень хүсэнэбди.

Аймагай ажахынуудта һаалиин малай, гахайн томо фермэнүүдые эмхидхэхэ хэмжээнүүд абтажа байна. Жэшээнь, спиртын заводой дэргэдэ жэлдэ 24 мянган гахай шахан таргалуулха байра, Ивалгын ОПХ-да 2500 үүлтэртэ эмэ хашарагуудые харууһалха томо байра даб дээрэ бариха тон шухала болонхой. Энээнние 1973 оной барилгын түсэбтэ оруулжа, хүсэ ехэтэй барилгын нэгэ предприятида даалгахые гуйнабди.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хүдөө ажахын түрүүшүүлэй зүблөөндэ хабаадагшад (зүүн гарһаа) — Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой тракторист Г. Л. Белых, Бэшүүрэй совхозой тракторна бригадын бригадир, Социалис Ажалай Герой П. Ф. Слепнёв, Ивалгын ОПХ-гай ахалагша хонишон Е. Ц. Бадмаев.

ҮНЕЭДЭЙ ҺҮ ШЭМЭ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

Д. Ж. ЦЫРЕНДОРЖИЕВА,
Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой һаалишан

1973 ондо мал ажалай болон газар таряалангай продукци ехээр абадаг, бэлэдхэдэг болохын түлөө бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ гэһэн КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай тогтоолнууд, манай колхозой малшад, таряашадай дунда халуунаар угтагдаа. Колхозоймнай түрүү хонишод Банзаракцаева, Цыбикдоржиев, Булгатов гэгшэд байгша ондо зуун хонин бүриһөө 100, 100 гаран хурьга түлжүүлхэ уялга абанхай.

Үнгэрэгшэ жэлдэ сагай уларилай бирагүй байгаашье һаа, манай гунжадай фермын коллектив 1972 оной түрүүшын 7 һарын туршада аймаг соогоо эрхимлэжэ, КПСС-эй райкомой, аймгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг барижа гараа. Би өөрөө 1972 ондо гунжан бүриһөө 4388 килограмм һү һааһан байнаб.

Энэ жэлдэ гунжан бүриһөө 4500 килограмм һү һааха уялга абанхайб.

МАЛАА ТЭЖЭЭЛЭЭР ХҮСЭД ХАНГАХА ЗОРИЛГООР...

В. А. КОЛМАКОВ,
Баргажанай совхозой главна агроном

Нийтын адууһа мал һайн шанартай тэжээлээр хүсэд хангаха гээшэ манай үйлэдбэриин эгээн шухала хэрэг болоно. Энэ зорилгые амжалтатайгаар шиидхэхын тула тарялан, сабшалангай ургаса эрид дээшэлүүлхэ, малай тэжээлдэ хэрэглэхэдэ һайн ургамалнуудые тарялан дээрээ ехээр тариха бологдоно.

Үнгэрэгшэ жэлдэ совхознай гектар бүриһөө 13,2 центнер тарияа хуряажа, хараалһан түсэбөө нилээд үлүүлээ һэн. Гектар бүриһөө 14,6 центнер обёос, 12,1 центнер горох, 18,9 центнер ешмээн абтаа. Теэд энэмнай үшөөл бага, энээгээр һанаагаа амархаар бэшэ.

Манай совхоз уһалагдаха газараар элбэг. Уһалагдамаар аяар 4 мянган гектар тарялан бии. Уһалагдадаг газарай гектар бүриһөө нёдондо 18 центнер обёос, 23,7 центнер шэниисэ хуряагдаһан жэшээтэй.

Газар ундалуулха гүрэнэй мэдэлэй уһалууриин 5 системэ бии. Эдэ системэнүүдые бариха, заһабарилха хүдэлмэридэ нилээд ехэ мүнгэ зөөри гаргашалагдана. Энэ ехэ баялигые хүсэдөөр хэрэглэхэ гэжэ бидэнэр оролдохо байнабди.

Совхознай 1.500 гектарта олон жэлэй ногоо ургуулна. Тэрэнэй 1.300 гектар дээрэһээ 30 мянган центнер үбһэн абтаа гэхэ гү, али гектар бүриһөө 23 центнер ургаса хуряагдаа. Тиигэжэ совхоздо бэлэдхэгдэһэн үбһэнэй 60 процентнь олон жэлэй ногооной тарилга дээрэһээ суглуулагдаһан болоно бшуу.

Манай совхозой сабшалан Баргажан голой заахал үерлэхэдэ, уһанда абташадаг байха юм. Тиимэһээ гансахан сабшаланда найдаад һуухын аргагүй. Зүгөөр олон жэлэй ногоо тариһан газар хэзээдэшье иимэ аюулда орохогүй, жэл бүри найдамтай ургаса үгэнэ.

Олон жэлэй ногооё манай луговодууд ургуулдаг, харууһалдаг заншалтай. Совхозой түрүү луговод А. Г. Вахрушев тарималнай ногоотой 40 гектарай тус бүриһөө 52,6 центнер үбһэ, 1 центнер олон жэлэй ногооной үрэһэ абаһан байна. Мүн луговод Г. Фролов гектарай 21 центнер үбһэ абанхай.

Хойшодоо олон жэлэй ногооной тарилга улам үргэдхэгдэхөөр хараалагдана. Тиихын тула намаг газар хатаажа, тэндэ ногооной үрэһэн таригдаха юм. Олон жэлэй ногооной тарилга ажахын тоосооото звенонуудта бүрин даалгагдаха байна.

Эдэ жэлнүүдтэ ажахын тоосооото звенонуудые байгуулжа, хартаабхын баян ургаса хуряадаг болообди.

Саашадаа ажахыгаа һайн шанартай үрэһэ хүрэнгөөр хангахын тула тарянай үрэһэ ургуулха тусхай звено байгуулагдаа. Тэрэ звеное дүршэлтэй механизатор М. И. Колмаков ударидана. Энэ звенодо 650 гектар тарялан даалгагдаа һэн. Нёдондо энэ газарай гектар бүриһөө 22,4 центнер ороохо, тэрэ тоодо 350 гектарай тус бүриһөө 27,2 центнер ургаса хуряагдаа. Тиигэжэ бүхыдөө 14,5 мянган центнер тарян абтажа, үрэһэндэ хаагдаа.

АЛХАСАЯА ААЛИДУУЛХАГҮЙ

А. А. ДАНЬКО,
Кабанскын аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин начальник

СССР-эй табин жэлэй алдарта ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоһон манай аймагай ажалшад нилээд амжалтатайгаар гараба. Туйлаһан эдэ илалтануудынай үндэрөөр сэгнэгдээ.

Аймагай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд газараа үрэ ехэтэйгээр ашаглаха, таряалангай хубаарилгые һайжаруулха, обёос, ешмээн тарилгые үргэдхэхэ талаар ехэ оролдолго гаргаа. Тарилгада 110 мянган тонно наг шэбхэ оруулагдаһан, ургамалай хойноһоо анхаралтайгаар харууһалагдаһан байха юм. Ургаса хуряалгын үедэ «Шергинский» совхозой механизаторнууд хүршэнэртөө — Оймороой совхоздо горитой туһаламжа хүргэһэн жэшээтэй. Тиигэжэ аймагнай бүхыдөө 45 мянган тонно тарияа суглуулжа абаа гэхэ гү, али хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ ороохо хуряажа шадаа. Шэниисын гектар бүриһөө 16,2 центнер ургаса абтаһан байна. Байгалай совхозой ажалшад гектар бүриһөө 18,1 центнер шэниисэ ургуулһан байна. Түрүү бригада, звенонууд бүри дээгүүр ургаса абаа.

Ойн баярай жэлые аймагай малшадшье амжалтатайгаар дүүргээ. Зүгөөр һү гүрэндэ тушааха түсэб дүүргэхэ талаар шахардуу байдалда ороод абаабди. Юуб гэхэдэ, жэлэй эхинһээ хойшо энэ хэрэгтэ анхарал һуладаһан байгаа бшуу.

Энэ жэлдэ нёдондоной алдуу эндүүгээ дабтахагүй, шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрһөө габшагайгаар ажаллаха, алхасаяа заашье һуладхаахагүй гэжэ оролдонобди.

Ажахынуудаа тусхай шэглэлтэйгээр хүгжөөхэ, совхозуудай үйлэдбэриин эмхидхэлые нарижуулан һайжаруулха, үйлэдбэреэ промышленна үндэһэ һуури дээрэ табиха, эрдэмэй, түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ асуудалнуудта мүнөө гол анхарал хандуулагдана. 1973 ондо бэелүүлхэ зорилгонууд январиин 10-да үнгэрһэн аймагай түрүүшүүлэй зүблөөн дээрэ хэлсэгдэһэн байна.

Аймагнай 1973 ондо газар таряалангай, мал ажалай продукци ехээр абаха, бэлэдхэхэ талаар бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсожо, дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаад, республикынгаа бүхы аймагуудые уряалһан байна. Тиихэдээ гектар бүриһөө 18,5 центнер ороохо, 122 центнер хартаабха, 150 центнер овощ ургуулха байһанаа мэдүүлээ.

Мүнөө үедэ абаһан эдэ уялгануудаа бэелүүлхэ талаар бодото хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Апрель һара гаратар бүхы техникээ тарилгада бэлэн болгохобди. Энэ хүдэлмэрине хурдадхаха гэхэдэ элдэб частьнууд дутаалдажа, урагша табинагүй.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ХҮСЭН ХЭМЖҮҮРГҮЙ

П. А. ФАЛИЛЕЕВ,
КПСС-эй Түнхэнэй райкомой нэгэдэхи секретарь

Байгша ондо ороохо тарянай тогтууритай баян ургаса ургуулхын түлөө таряашадай бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй, Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй тогтоолдо харюу болгон республика дотороо үүсхэл гаргаһан аймагаймнай таряашад хабарайнгаа тарилгада түлэг бэлдэжэ байна. Һаяын мэдээгээр аймагай ажахынууд абаһан уялгынгаа ёһоор 100 трактор заһабарилха аад, 117 трактор заһабарилжа, бэлэн болгоо.

Нёдондо зун хэды ган гасуурай болоошье һаань, аймагай колхоз, совхозууд гектарай 11 центнер тарияа хуряаһан юм. Харин «Восточные Саяны» колхоз гектарай 12 центнер ороохо абаа. Тиихэдэ энэ ажахын нүхэр Леонтьевой хүтэлбэрилдэг бригада гектарай 17,2 центнер тарияа суглуулжа, аймаг дотороо шалгараа бэлэй.

Үнгэрэгшэ жэлдэ мал ажалай хүдэлмэридэ мүн лэ горитойхон амжалта туйлагдаба. Гүрэндэ мяха, һү, үндэгэ тушааха даабаримнай сүм дүүргэгдээ. Нэгэнтэ бэшэ үүсхэл гаргаһан, мүнөөшье мүрысөөнэй манлайда ябадаг «Сибиряк» колхозой малшад үүсэлэгдэхэ малайнгаа шэгнүүрые сүүдхын мянган граммаар нэмээжэ, Эхэ оронд оо тарган мяха ехээр тушаана.

Колхоз, совхозуудай һаалишад мүнөө үнеэн бүриһөө жэлдээ 2000 гаран килограмм һү һаахын түлөө тэмсэжэ байнхай. Юуб гэхэдэ, һүүлэй жэлнүүдтэ аймаг доторнай 2 мянганай «хилэ» дабагшад улам олошоржо байна бшуу. Жэшээлбэл, 1971 ондо оройдоол 20 һаалишан үнеэн бүриһөө 2 мянга гаран килограмм һү һааһан байбал, нёдондоной дүнгөөр 95 һаалишан иимэ дүн туйлаа. Тиихэдэ «Маяк» колхозой малшад һү һаалияа үнеэн бүридэ 360 килограммаар нэмээгээ.

Иимэ амжалта гол түлэб тэжээлээ зүбөөр гаргашалжа, үнеэдээ һайнаар, зоотехническэ заабариин ёһоор харууһалһанайнь ашаар туйлагдаа бшуу. Гадна фермэ бүхэндэ социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, түрүү дүй дүршэл, онол аргануудые нэбтэрүүлдэг байгаа.

Саашадаа газар таряалангай болон мал ажалай продуктнуудые бүри ехээр абахын тула хабарай тарилгые түргэн, саг соо үнгэргэжэ, малай гүүртэнүүдые хүсэд оньһожоруулха болонобди. Мүнөө аймагай һаалиин олохон гүүртэнүүд үнеэн бүриһөө жэлдээ 2.000—2.500 килограмм һү һааха уялга абаад байнхай. Тиихэдэ Харбяадай гүүртын малшад үбэлэй үедэ үнеэн бүриһөө 1.400 килограмм һү һааха уялга абаа һэн. Эдэ бүхы уялгануудаа дүүргэхын тула тэжээлээ хэршэжэ, буйлуулан эдюулнэ.

Байгша оной үбэлжэлгые нилээд хүшэр хүндөөр эхилээбди. Гол түлэб колхозуудта үбһэ, талхатай холижо эдюулхэ һолоомо дутаалдажа, Эрхүүгэй областьһоо зөөжэ асарна. Мүнөө Красноярска хизаарһаа һолоомо асархаар хэлсээд байнабди.

Ойрын жэлнүүдтэ үбһэ тэжээлээр дутаалдахагүйн тула шэнэ газар ехээр элдүүрилжэ, олон жэлэй ногоо тариха, һайжаруулагдаһан бэлшээри байгуулхаар хараалагдана. Нёдондо шэнэ газар элдүүрилхыемнай 4 мянган түхэриг һомолоо һэн. Теэд энэнь бага гээшэ ааб даа. Саашадаа лугомелиоративна хүдэлмэридэ бүри ехэ мүнгэ зөөри һомолхо аабза гэжэ һайданабди. Шэнэ газар элдүүрилхын хажуугаар газараа һайса үтэгжүүлжэ, үрэжэлыень һайжаруулха байнабди. Наг шэбхэ гаргажа тараахаһаа гадна минеральна үтэгжүүлгэ ехээр оруулхада, ороохо тарянай, мүн бусадшье ургамалай ургаса ехээр дээшэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хүдөө ажахын түрүүшүүлэй зүблөөнэй забһарлалгын үедэ.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

ТАРЯАЛАНГАА ЗҮБӨӨР АШАГЛАХА

Ч. И. БАРДУНАЕВ,
Хэжэнгын аймагай Чисаанын совхозой директор

КПСС-эй XXIV съездын ...идхэбэринүүдые бэелүүл...н түлөө тэмсэжэ, совхозой ...алшад үнгэрһэн жэлдэ за...м тэды амжалта туйлаа. ...рилгын гектар бүриһөө 9,7 ...нтнер тарян хуряагдаа ...н.

Баян ургаса абахын түлөө ...ала оролдоо һэмди. 1971 ...ной ноябриин 7 хүрэтэр ...хы үрэһэн тарилгын шанарта хүргэгдэһэн. Хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ техникэ февралиин 23 хүрэтэр заһабарилагдажа дүүргэгдэһэн юм. Мартын 8-да совхозой механизаторнуудай зүблөөн боложо, тарялан, сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ социалис уялганууд абтаһан байгаа. Хабарай тарилга богони болзорто, майн 8 хүрэтэр дүүргэгдээ. Тарягаа бүхыдэнь хэрээһэлүүлэн. Һайнаар бэлдэгдэһэн хабарай, намарай паар дээрэ таряа һэмди.

Энэ жэлэй тарилгада хэрэглэгдэхэ паар июниин 1 хүрэтэр хахалагдажа, августын 25 хүрэтэр бүхыдөө сёрлон хахалагдаа һэн. Мүнөө үедэ баһал февралиин 23 хүрэтэр трактор, машинануудаа заһабарилжа дүүргэхэ гэжэ оролдожо байнабди. 1973 ондо ороохо тарянай баян ургаса абахын түлөө бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ гэһэн КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай тогтоолые һайшаан угтажа. Хяагтын аймагай «Родина» колхозой таряашадай уряае дэмжэжэ, энэ жэлдэ гектар бүриһөө адагынь 11—12 центнер тарияа, 100—110 центнер кукурузын ногоо, 300 центнер куузику ургуулжа абаха гэжэ шиидээбди. Табан жэлэй эсэс хүрэтэр гектарай 13 центнер тарияа абадаг болохо байнабди.

Энэ зорилгоёо амжалтатайгаар шиидхэхын тула газараа зүбөөр, үрэ ехэтэйгээр ашаглаха гэжэ оролдохобди. Нэн түрүүн нютагай байдалда зохихо агротехникэ наринаар баримталха, газарай үрэжэл дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд абтаха.

Таряалангай хубаарилгые хубилгажа байнабди. Ургаса бага үгэдэг ургамалнуудые севооборотһоо гаргажа, баян ургасатай ургамалнуудай тарилгые үргэдхэнэбди. Тиигэжэ табан жэлэй эсэс хүрэтэр шэнэ севооборотуудта гүйсэд орохобди. Жэл бүри сэбэр паар ехээр бэлдэхэ, тэрэниие севооборотой 25 процентдэ хүргэхэ байнабди. Тарялан, сабшалан дээрэ наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ горитой хэрэглэхэбди. Үнгэрһэн намартаа наг шэбхэ зөөхэ габшагай хоёр һара соносхожо, 7500 тонно шэбхэ тарялан, сабшаланда гаргагдаа.

Саашадаа һайн үрэһэ хүрэнгэтэй байхын тула Михайловскиин отделени үрэһэ ургуулжа абаха уялгатай болонхой.

Газарай хүрьһэ һайжаруулха хүдэлмэри хойшодоошье хурданаар ябуулагдаха зэргэтэй. Жэлдээ 60 мянган центнер үбһэ, олон жэлэй ногоо хуряажа абаха арга бии. Теэд нёдондо миил 16 мянган центнер үбһэн абтаа. Саашадаа олон жэлэй ногооной тарилга үргэдхэгдэжэ, байгша ондо 397 гектарта хүргэгдэхэ. Теэд олон жэлэй ногооной үрэһэ олохонь тон бэрхэтэй болошонхой. Энэ талаар хэмжээ абаха саг ерээ.

ГАЗАРАА ҺАЙНААР ЭРХИЛЭЕ

В. И. ОСИПОВ,
Хоринн аймагай Анаагай совхозой главна агроном

Үнгэрэгшэ зун ороһон хура бороон хэмжээгээрээ 1957, 1961, 1963 онуудайхидал адлирхуушье һаа, урданайхиһаа хүйтэн байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Жэлэй туршада бүхыдөө 170 милиметр шииг нойтон ороһон байна. Гэбэшье ургасын түлэг ургаха май—июнь һаранuудта бороон оронгүй, ган гасуур боложо, газарай хүрьһэн ехээр хатажа эхилээ һэн. Теэд нёдондо гектар бүриһөө урданайхиһаа хоёр дахин ехэ ургаса хуряагдажа, манай совхоз гүрэндэ тарияа тушааха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргээ бэлэй. Тиигэжэ үрэһэ хүрэнгээ хүсэд хүрэхөөр хаагаад, малай тэжээлдэ 22 мянган центнер тарияа үлөөһэн байнабди.

Тарияа хуряалгада гол түлэб Буламай отделениин механизаторнууд шалгаржа, гектар бүриһөө 14,4 центнер тарияа суглуулһан юм. Тус отделениин таряашад 100 гектар шэниисын полиһоо гектарай 15,6 центнер ороохо хуряажа шадаа бэлэй. Гадна үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ даабаримнай сүм бэелүүлэгдээ һэн.

Энэ амжалта яагаад туйлагдаа гээшэб? Нэгэдэхеэр, газараа һайнаар эрхилдэг болоһоноймнай ашаа үрэ мүн. Бидэ урда жэлнүүдэй дүнгүүдые шэнжэлжэ, хүрьһэнэй, мүн сагай уларилай хубилалтые харалсажа, түргэн эрьехэ севооборот зохёожо, нэбтэрүүлээ һэмди. Тиихэдээ нэн түрүүлэн һайнаар хахалагдаһан паар хэрэглэнэбди. Хоёрдохёор, тарилгын болзор, таригдаха үрэһэнэй хэмжээн болон агротехникын бусад гуримууд тодорхойлогдоо һэн. Энээнэй ашаар һайнаар бэлдэгдэһэн паарта таригдаһан ороохото ургамалнуудай ургаса гектарай 5,4 центнерээр дээшэлжэ, гектар бүриһөө 13—17 центнер шэниисэ абтадаг болоо. Тиигэжэ манай совхоз жэл бүри эрхим сортын үрэһөөр өөһэдыгөө хангадаг болоо.

Гэхэтэй хамта ороохо тарияа тариха полиёо һайса үтэгжүүлнэбди. Бидэ газараа гол түлэб аммиагай уһаар үтэгжүүлээбди. Гектар бүридэ 3 центнер аммиагай уһа оруулхада, ургасань 2—4 центнерээр дээшэлнэ. Совхоздомнай минеральна үтэгжүүлгэ оруулха тусхай звено байгуулагдажа, 4—5 трактор, «ГАН-8», «ГАН-15» болон бусад түхэлэй техникэ даалгагданхай.

Зүгөөр манай ажахыда аммиагай уһа хадагалха ехэ хэмжээнэй амһарта мүнөөшье хүрэтэрөө үгы байһаар. Хоёрдохёор, энэ үтэгжүүлгэ «Сельхозтехникын» баазада хадагалагдадаггүйнь харамтай. Энээнһээ боложо, жэл бүри таряалангай газарта аммиагай уһа оруулха түсэб дүүргэгдэнгүй үлэшэнэ.

Ажахы доторнай газарай хүрьһэнэй һалхинда үлеэгдэжэ гү, али уһанда нуража, муудаха ушартай тэмсэхэ талаар горитойхон хүдэлмэри ябуулагдадаг болоо. Мүнөө бидэ бүхы таряалангай гурбанай нэгэ хубида гэхэ гү, али 2.500 гектарта хүрьһыень урбуулангүй хахалха ба һужаатуулан тариха аргануд хэрэглэгдэнэ. Байгша ондо бүхы таряалангаа иимэ шэнэ аргаар элдүүрилхэ байнабди. Хүрьһыень урбуулангүй, хахалагдаһан полидо ороохо тарянай ургаса заахашье доошолногүй гэжэ тэмдэглэлтэй.

Гэбэшье газарай хүрьһэнэй муудалгатай тэмсэхэ хүдэлмэри ябуулхадаа, манай совхоз хэрэгтэй машина, техникын дутамаг дээрэһээ нилээд бэрхэшээлнүүдтэй ушарна. Ажахымнай хэһэн захил саг болзортоо бэелүүлэгдэнэгүй, абтаһан шэнэ техникэнь хүсэд бэшэ байдаг. Жэшээлбэл, Хоринн аймагай «Сельхозтехника» нэгэдэлһээ асарһан 5 культиваторай, алиндашье гидроцилиндр, хоолой үгы байгаа.

Ороохо тарянай ургаса эрид дээшэлүүлхын хажуугаар нийтынгээ малда хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ гээшэ баһал шухала зорилгонуудай нэгэн болоно. Энэ талаар совхоздомнай тусхай шэглэлтэй оньһожоруулагдамал лугомелиоративна бригада эмхидхэгдэжэ, 10 трактор болон бусад техникэ даалгагданхай. Тус бригада гол түлэб һөөг бургааһа сэбэрлэжэ, дошо болдогыень отолжо, сабшалангаа үргэдхэнэ, минеральна үтэгжүүлгэ оруулжа, олон жэлэй ногоо таридаг байна. Нёдондо энэ бригада 250 гектарта олон жэлэй ногоо тариһан юм. Байгша ондо ажахымнай олон жэлэй ногоо аяар 600 гектарта тарихаар хараалаа.

ЭРХИМ МЕХАНИЗАТОРТА—ОРДЕН

1972 ондо Уланай колхозой таряашад баян ургаса хуряажа, аймаг, республика дотороо түрүү һууринуудай нэгые эзэлээ һэн. Колхозой механизаторнууд, мэргэжэлтэд ургасаяа гээлтэ, хоролтодо оруулангүй, богони болзорто хуряажа гараһан байгаа. Тэдэнэй нэгэн ажахын үнинэй механизатор Василий Иванович Казаков үндэр бүтээсэтэ ажалаараа суурхуулжа ябадаг юм.

1957 онһоо хойшо трактористаар хүдэлжэ ябаһан нүхэр Казаков хэды ехэ газар халжа, элдүүрилээ гэжэ һананат? Тэрэ жэл бүри газар элдүүрилхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн, хэдэн центнер түлишэ алмаһан байдаг. Василий Иванович юһэдэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлэй эхиндэ социалис мүрысөөндэ оролсоходоо, ехэ уялга абаһан юм. Тиин жэлэй түгэсэхэдэ абаһан уялгань сүм дүүргэгдэжэ, тэрэ аймаг соогоо түрүү һууринуудай нэгые эзэлһэн байба бшуу. Ажахын үнинэй механизатор В. И. Казаков эдэ бүгэдынгөө түлөө парти, правительствын зүгһөө үндэрөөр сэгнэгдэжэ, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор һаяхан шагнагдаба.

— Юһэдэхи табан жэлэй шиидхэхы гурбадахи жэлдэ ажахынгаа абаһан уялга түсэбүүдээ саг соонь дүүргэхэ хэрэгтэ бидэнэр механизаторнууд өөһэдынгөө хубита оруулалсаха ёһотойбди гэжэ ойлгонобди. Тиимэһээ бидэнэр ажахынгаа отара, гүүртэнүүдээр таража малай эдихэ үбһэ тэжээл, малшадай гэр байра дулаасуулха түлөө шэрэлсэжэ эхилэнхэйбди, — гээд нүхэр Казаков хөөрэнэ.

Ажахынгаа шахан тарга луулха малай бригадада үбһэ зөөлсэжэ ябаһан В. И. Казаков үдэртөө 2—3 эрьесэ хэжэ байгаад, эдэ үдэрнүүдтэ тэжээл шэрэнэ. Тиигэжэ тэрэ үдэрэйнгөө даабари 150—160 процент хүрэтэр дүүргэдэг болонхой. Энээнэйнь ашаар шахалгада табигдаһан малайнь сүүдхэ бүриин шэгнүүр хододоо һайн байдаг болоо. Хабарай тарилгын эхилтэр нүхэр Казаков шахан тарга луулха малай бригадада хүдэлжэ гараха зорилго урдаа табина. Тиихэдээ бригадынгаа гэшүүдэй тарган, һайн шанартай мяха гүрэндөө тушааха гэһэн уялгаяа эрхимээр дүүргэхэ хэрэгтэнь тэрэ шадаха зэргээрээ хамһалсажа, туһаламжа үзүүлжэ ябана ха юм.

Г. БАДМАЕВ.

Баргажан.

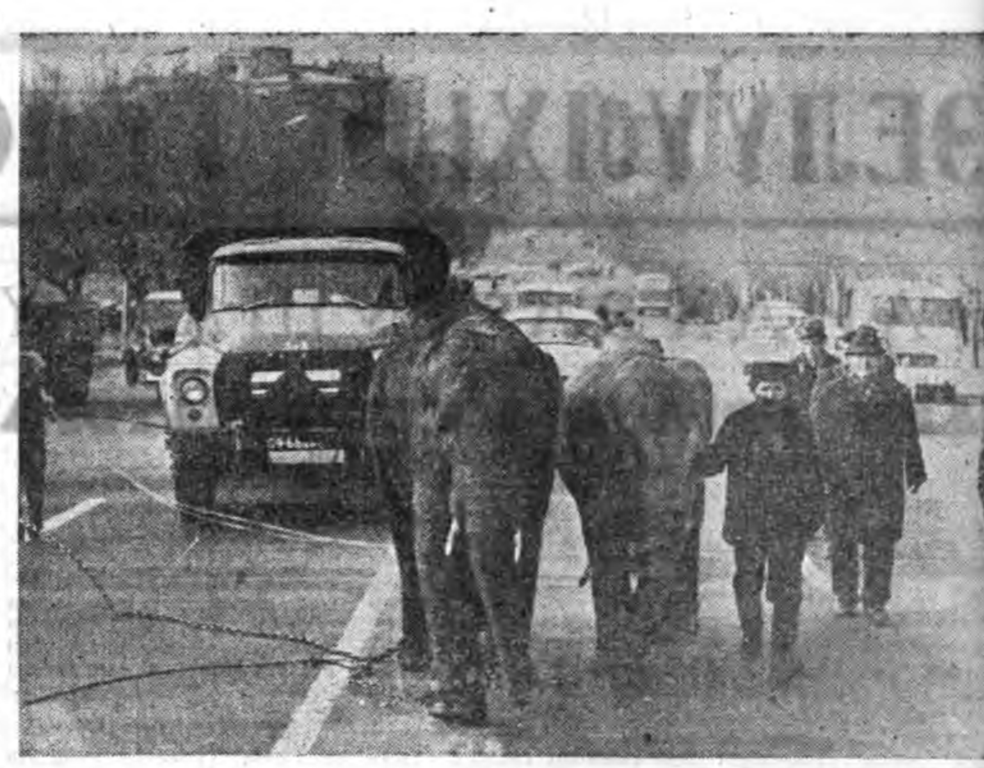
КИЛЯНА ГОРХОНОЙ ЭРЬЕДЭ

Баунтын аймагай холын хойто зүгэй Киляна горхоной эрьедэ байралаһан геологуудай майхануудһаа эртэ үглөөнһөө эхилээд, үдэшэ орой болотор утаан бааяжа байдаг болонхой. Эндэ байрлаһан Багдаринай геологуудай экспедициин хүдэлмэришэд бэдэрэлгын ехэ хүдэлмэри хэнэ. Буряадай АССР-эй габьяата инженер Николай Прокопьевич Андреев тус экспедициие ударидадаг.

Киляна гэжэ нэрлэгдэһэн горхон манай республикын эгээл хойто захын, үндэр хабсагайн хоорондуур урдадаг юм. Эндэ зунайшье сагта дулаанаар хубсалһан геологуудые харахат.

Эсэхэ сусахые мэдэнгүй хүрэһэн газар үрэмдэжэ, байгаалиин нөөсэ бэдэрэгшэдэй дунда эрхим ажалаараа суурхаһан зон олон. Хорёод жэлэй туршада бэдэрэлгын хүдэлмэри хэлсэжэ ябаһан Н. П. Карнелович тэдэнэй нэгэн болоно. Мүн Н. П. Карнеловичтай суг арбан хоёр жэлэй туршада бэдэрэлгын хүдэлмэри хэжэ ябаһан геолог А. В. Хрипов, залуу геолог, техник мэргэжэлтэй Татьяна Евдокимова гэгшэд мүн лэ шударгы бэрхэ зон юм. Киляна горхон шадар ажалладаг эдэнэр һүүлэй үедэ алтанай баян хэбтэшэ олоһон байна.

О. БЕРЕЗКОВ.

АРМЕНИИН ССР. **Вова Белла гэжэ заанай хоёр гүлгэд һаяхан ГДР-һээ Ереван асарагдаба. Һонирхолтой эдэ айлшадые нарата Арменийн городто ехэл энэрхы дулаанаар угтаба. Городой зоопаркын хүдэлмэрилэгшэдһөө, милиционернүүдһээ бүридэһэн «хүндэлэлэй харуул» доро джунглиин эдэ амитад зоопарк абаашагдаба.**

ТАСС-ай фотохронико.

СПОРТЫН ҺОНИН

НЮТАГАЙХИДАЙНГАА АЛЬГА ТАШАЛГА ДОРО...

КИРОВ-ЧЕПЕЦ К. (ТАСС-ай корр. Г. Зыков). Биатлоноор заншалта бүхэсоюзна мүрысөөн дээрэ 4х7,5 гэһэн эстафетэ дамжуулгаар үнгэргэгдэһэн урилдаанда СССР-эй суглуулагдамал хоёрдохи команда эрхимлэбэ. Командын гэшүүд—Ижевскын Александр Ушаков, Анатолий Сосков, Георгий Буранов, Киров-Чепецк хотын түлөөлэгшэ, олимпиин наадана чемпион Иван Бяков гэгшэдһээ бүридэһэн команда зайгаа нэгэ час 57 минута 31 секунда соо гаталжа, түрүү һуури эзэлбэ. Зүгөөр эдэнэр энэ амжалта гэнтэ туйлаагүй юм. Юуб гэхэдэ, түрүүшын үдэрэй хоёр урилдаанда СССР-эй суглуулагдамал нэгэдэхи командын, «Динамо» бүлгэмэй спортсменүүд түрүүлжэ ябаһан байгаа.

...Ороной нэгэдэхи командын түлөөлэгшэ Геннадий Ковалев урилдаанай үедэ хоёр удаа сагаалса буудахадаа, эрхимлэжэ ерээд, дэлхэйн хоёр удаа чемпион Александр Тиховтовто эстафетээ дамжуулһан байгаа. Өөрынгөө зайе Тихонов мүн лэ эрхимээр дүүргэһэн байба. Ингээд байхадань нэгэдэхи команда түрүүлбэ ха гэжэ мүрысөө харахаар суглараг шад багсааһан юм. Зүгөөр... Гурбадахи ээлжээндэ урилдаһан Виктор Маматов сагаалса буудахадаа алдажа, ялада оробо ха. Тиихэдэнь лэ «Динамо» болон ороной хоёрдохи командануудай хоорондо шанга тулалдаан болоо бшуу.

Һүүлшын зайһаа Рината Сафин (нэгэдэхи команда), Владимир Гундарцев («Динамо»), Иван Бяков (хоёрдохи команда) гэгшэд ана мана тулалдажа гараба. Иван Бяков бүхы һомонуудаа мэргэнээр буудамсаараа, саашаа шуумайбал даа. Олимпиин наадана чемпион хоёрдохёо сагаалса буудахадаа, мүн лэ һайн дүн туйлажа ерэхэдээ, нютагайнгаа ажалшадай нэрьемэ альга ташалгаар уттагдан, эгээн түрүүлэн фиништэ хүрэжэ ерэбэ ха юм. Тиин Иван Бяковай ашаар хоёрдохи команда түрүү һуури эзэлбэ. Эрхимлэгшэһээ 16 секундаар хожомдоһон «Динамо» бүлгэмэй команда хоёрдохи, СССР-эй нэгэдэхи команда гурбадахи һууриде гараһан байна.

Медеогэй чемпионууд

Ижевск хотын спортсмен Владимир Иванов эндэ конькигаар урилдахадаа, дүн хамтадань 172, 822 очко абажа, СССР-эй шэнэ рекорд тогтообо. Тэрэ хоёр үдэрэй туршада Медеогэй елүүр дээрэ урилдахадаа, 500 метрэй зайе 40,39 секунда соо гаталба. Мүн 5000—7 минута 29, 43 секунда, 1500—2. 03, 31, 10.000—15.27,73 секунда соо гаталжа, оронойнгоо алтан медальда хоёрдохи жэлээ хүртэбэ. Мүнгэн, бронзо медальнуудта Ленинградай Александр Цыганков, Москвагай Валерий Лаврушин гэгшэд хүртэбэ.

Чемпион нэрээ суурхуулна

РОСТОВ-НА-ДОНУ. Фигуристнуудай дунда ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ шэнэ чемпионууд тодорбо. Эрэшүүлэй дундаһаа Саппоро хотодо үнгэргэгдэһэн Олимпиин наадана мүнгэн медальда хүртэһэн Сергей Четверухин эрхимлэбэ. Тиигэжэ зургаадахяа алтан медальда хүртэхэ болобо. Хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые Ленинградай Юрий Овчинников, Москвагай Сергей Волков гэгшэд эзэлээ.

Хоёроороо мүлһэн дээрэ хатар танца гүйсэдхэгшэд сооһоо хэдэн удаа дэлхэйн чемпионууд болоһон Людмила Пахомова Александр Горшков хоёрто хүрэжэ наадаха спортсменүүд байбагүй. Татьяна Войтюк, Вячеслав Жигалин, Ирина Моисеева, Андрей Миненков гэгшэд. мүнгэн, бронзо медальнуудта хүртэһэн байна.

БАГАШУУЛЫЕ ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭ

Захааминай аймагай Санагын совхоздо үнгэрэгшэ жэлдэ ухибүүдэй шэнэ саад-ясли хүдэлжэ эхилээ һэн. Тиин холын Сагаан-Бэлшэр, Хуурлиг, Моото, Зэдэ голнуудта байрлаһан малшадай ухибүүдые нэн түрүүлэн саадта абаһан байгаа. Тиихэдэ 20 гаран багашуул долоон хоногой туршада хонон, үнжэн эндэ байрладаг һэн.

Ханда Доржиева саад-яслиин нээгдэһэн сагһаа хойшо эндэ хүмүүжүүлэгшээр хүдэлнэ. Залуу мэргэжэлтэ ухибүүдтэ энэрхы дулааханаар хандадаг дээрэһээ нютагай зоной дунда хүндэтэй болонхой юм.

Д. БАЛДАНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хүмүүжүүлэгшэ Х. Доржиева ухабүүдэйнгээ дунда.

Авторай фото.

ХИЛЫН ГААНАҺАА

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО

ОТТАВА

Канадын хүдэлмэришэн ангиин тэмсэл

ТАСС

1972 ондо Канадын хүдэлмэришэн анги ажабайдал ба ажаллаха арга боломжыень һайжаруулхын түлөө тэмсэл үргэнөөр хэһэн байна. Үнгэрһэн жэлэй түрүүшын гурбан кварталай турша соо үнгэргэгдэһэн буһалгаануудта 620 мянган хүн хабаадаа.

Канадын финансын министрэй мэдээсэһэнэй ёһоор, 1972 оной апрельһээ август хүрэтэр үнгэргэгдэһэн буһалгаануудһаа шалтагаалан, 5.750 мянган хүн часай турша соо ажаллаагүй. Энэнь, 1971 онойхидо орходоо гурба дахинаар олон болоно.

Ажаглагшадай һанамжын ёһоор, байгша ондо Канадада буһалгаанай тэмсэл бүри үргэдэхэ юм. Түмэр замшад, автомобиль бүтээгшэд, почтын хүдэлмэрилэгшэд, ашаа тээгшэд, гүрэнэй эмхи зургаануудай алба хаагшад, багшанар, хэлхээ холбоошод, граждан авиациин пилодууд ба бусад мэргэжэлтэдэй түлөөлэгшэд ажаһуудал болон ажаллаха арга боломжыень һайжаруулхын түлөө тэмсэхэ байна.

Жэшээлхэдэ, үнгэрһэн жэлдэ юумэнэй сэн 5 процентээр хүндэрөө.

ЭБ НАЙРАМДАЛ БЭХИЖҮҮЛХЭ ЗАМДА ШУХАЛА ШАТА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. И. Брежневэй Франциин Республикын Президент Ж. Помпидутай уулзажа хөөрэлдэһэниинь уласхоорондын оршондо туйлай ехэ удха шанартай хэрэг болоно гэжэ дэлхэйн олониитын, бүхы түбинүүдтэхи оронуудай хэблэл сэгнэнэ. Заславльда болоһон уулзалга, совет-франциин коммюнике дотор элирхэйлэгдэһэн тэрэнэй дүнгүүд совет ба француз арадуудай хани барисаае бэхижүүлхэ, эб найрамдал болон Европын, бүхы дэлхэйн арадуудай аюулгүй байдал хамгаалха хэрэгтэ шэнэ туһа нэмэри хэхэ байна гээд харин оронуудай газетэнүүдэй олон тоото статьянууд, шэнжэлэлнүүд дотор тэмдэглэгдэнэ.

Л. И. Брежнев Ж. Помпиду хоёрой уулзалгын дүнгүүдтэ Франциин политическэ, ниитын ажал ябуулагшад, хэблэлэй зургаанууд анхаралаа ехээр хандуулна.

Һалар баталагдаха ёһотой Советскэ Союзай ба Франциин хоорондохи экономическа, техническэ, промышленна харилсаа холбоое хүгжөөхэ программануудта «Эко» газетэ дэлгэрэнгыгээр тогтобо. СССР-эй, Франциин хоорондохи харилсаа холбоое хүгжөөхэ гол шухала асуудалнууд хөөрэлдөөнэй үедэ зүбшэлэгдэһэн байгаа гэжэ газетэ бэшэнэ.

Заславльда болоһон уулзалгын үрэ дүнгүүд — совет-француз харилсаан ниитын ондо ондоо байгуулалтатай оронуудай амгалан тайбанаар харилсан оршолгын жэшээ болоно гэжэ социалис хани харилсаата оронуудай хэблэл, дэлхэйн бусад олон гүрэнүүдэй газетэнүүд тэмдэглэнэ.

«Политическэ, экономическа, научно-техническэ, соёлой холбоо барисаанай һалбаринуудта Советскэ Союзай ба Франциин хоорондохи харилсаан имагтал хоёр гүрэндэ бэшэ, харин бүхы дэлхэйдэ шухала удха шанартай, — гэжэ Болгариин «Работническо дело» газетэ тэмдэглэнэ. — Хоёр гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй — Л. И. Брежневэй, Ж. Помпидугай хэһэн хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүд Европодохи, бүхы дэлхэйн дээрэхи түгшүүрилые саашадань һуларуулха хэрэгтэ ехэ туһа нэмэри хэхэ байна».

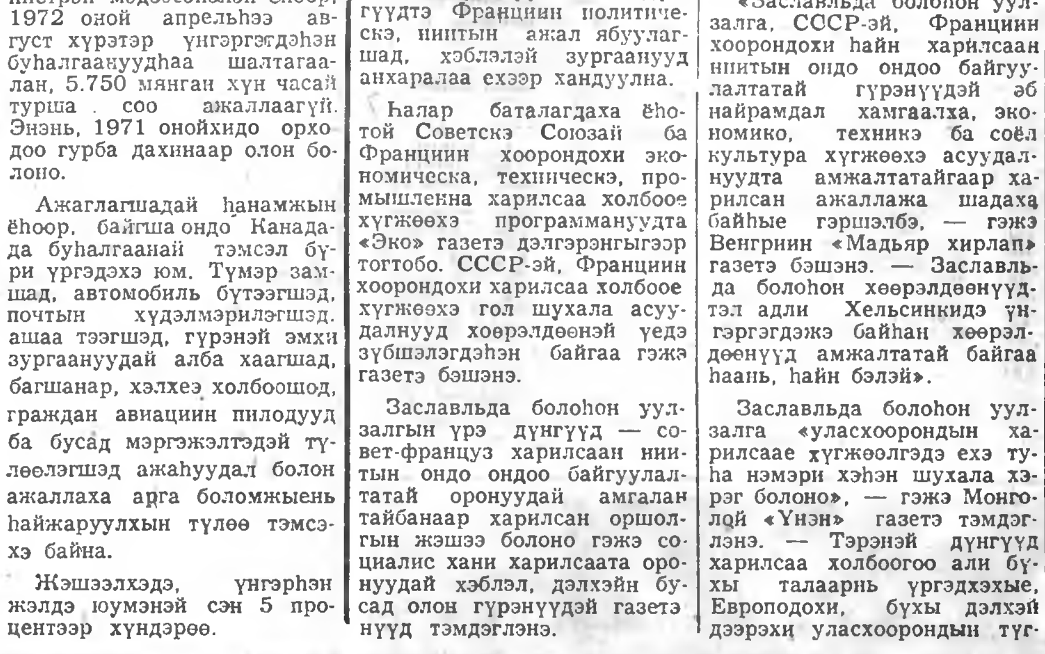
«Европын аюулгүй байдал бэхижүүлгэдэ СССР, Франци бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ гэжэ совет-франциин коммюнике дотор бата найдамтайгаар тэмдэглэгдэбэ», — гэжэ Болгариин «Замеделско знамя» газетэ бэшэнэ.

«Заславльда болоһон уулзалга, СССР-эй, Франциин хоорондохи һайн харилсаан ниитын ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй эб найрамдал хамгаалха, экономико, техникэ ба соёл культура хүгжөөхэ асуудалнуудта амжалтатайгаар харилсан ажаллажа шадаха байһые гэршэлбэ, — гэжэ Венгриин «Мадьяр хирлап» газетэ бэшэнэ. — Заславльда болоһон хөөрэлдөөнүүдтэл адли Хельсинкидэ үнгэргэгдэжэ байһан хөөрэлдөөнүүд амжалтатай байгаа һаань, һайн бэлэй».

Заславльда болоһон уулзалга «уласхоорондын харилсаае хүгжөөлгэдэ ехэ туһа нэмэри хэһэн шухала хэрэг болоно», — гэжэ Монголой «Үнэн» газетэ тэмдэглэнэ. — Тэрэнэй дүнгүүд харилсаа холбоогоо али бүхы талааринь үргэдхэхые, Европодохи, бүхы дэлхэйн дээрэхи уласхоорондын түгшүүрилые саашадань һуларуулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр нүлөөлхые эрид шиидэнги байһан тухайдаа хоёр тала мэдүүлээ.

Вьетнамай асуудалые эбэй ёһоор дары түргөөр шиидхэхын, Дүтын Зүүн зүгтэ амгалан байдал байгуулхын тула СССР, Франци бүхы хүсэеэ элсүүлхэ юм гэжэ Л. И. Брежнев, Ж. Помпиду хэлсэһэн байна гэжэ харин оронуудай хэблэлэй зургаанудай шэнжэлэгшэд тэмдэглэнэ. Энэ хөөрэлдөөнэй үедэ буу зэбсэг хуряаха бүхэдэлхэйн конференци зарлаха тухай һаналаа хэлсээ.

(ТАСС).

ФРАНЦИ. **Клебер авенюдэхи уласхоорондын сутлаануудай Түб.**

АФП—ТАСС-ай фото.

БОНН

Түгшүүрилые һуларуулха политика бэелүүлхэ

ТАСС

Советскэ Союз ба Польшын Арадай Республикатай ФРГ-гэй хэһэн договорнуудые баталха, Баруун Берлин тушаа дүрбэн гүрэнэй хэлсээ хэхэ, мүн ФРГ-гэй ба ГДР-эй хоорондохи харилсаанай үндэһэ һуури тухай договор баталан абаха арга олоһон түгшүүрилые һуларуулха политика бэелүүлгэеэ үргэлжэлүүлхэ шухала гэжэ Баруун Германиин ниитын элитэ ехэ ажал ябуулагша И. Россэн тэмдэглэбэ.

Уласхоорондын эдэ бүхы хэлсээнүүд Европодохи түгшүүрилые һуларуулхын, аюулгүй байдал бэхижүүлхын түлөө эршэтэ, шууд сэхэ тэмсэлэй үрэ дүн болоно гээд «Ди тат» гэжэ газетэдэ толилуулһан статья соогоо бэшэнэ.

Нёдондо жэлэй ноябрь һарада болзорһоо урид бундестагта үнгэргэгдэһэн һунгалтын үедэ Брандт-Шеелиин правительствын гадаадын политикые ФРГ-гэй улад зоной олонхид бүрин дэмжээ һэн гэжэ И. Россэн саашадаа тэмдэглэнэ. Энэ политика бодото байдалые мэдэржэ, эб найрамдалай аша туһада тэмсэхэ шэнэ арга боломжонуудые байгуулна.

Мүнөө Баруун Германида шэнэ түхэлэй нацизмын зүгһөө аюул тохёолдохоёо болёо гэһэн баримта ойлгомжоһоо һэргылэлтэ хэхэ хэрэгтэй гээд И. Россэн бэшэнэ.

«Элдэб түхэлэй шэнэ ёһоной фашистнуудые, хархис этэгээдүүдые эсэслэн илажа гарахын тула, түгшүүрилые һуларуулхын ба эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө хүдэлөөе улам үргэнөөр дэлгэрүүлхэ шухала» гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

ВАШИНГТОН

Сагаан байшангай мэдээсэл

ТАСС

Вьетнамай асуудалаар Париждахи хөөрэлдөөнүүдтэ «зарим тэды амжалтын туйлагдаһантай» дашарамдуулан, ДРВ-гэй 17-дохи параллельһээ хойгуурхи нютагуудые бомбодолгоёо, портнуудтань минэ табилгаяа болюулха гэһэн захиралта США-гай президент Р. Никсон январиин 15-да үгөө гэжэ хэблэлэй асуудалнуудаар Сагаан байшангай секретарь Р. Зиглер Ки-Бисскейндэ (Флорида штат) сонохобо.

Вьетнамай асуудалые заһаруулха Париждахи хөөрэлдөөнүүдтэ тохёолдоһон байдалые наринаар шэнжэлһэнэйнгээ һүүлээр президент нимэ шиидхэбэри гаргаһан байна гэжэ Зиглер мэдээсээ. ДРВ-гэй түлөөлэгшэдтэй нюуса хөөрэлдөөнүүдээ үргэлжэлүүлхын тула национальна аюулгүйе сахиха талаар президентын туһалагша Г. Киссинджер һаяар Париж бусаха юм гэжэ Сагаан байшангай түлөөлэгшэ мэдүүлээ.

ПАРИЖ

РЮВ-ЭЙ ВРП-ГЭЙ ДЕЛЕГАЦИИН МЭДҮҮЛГЭ

ТАСС

Хойто Вьетнамай нютагуудые США-гай бомбодолгоёо болюулха тухай Вьетнамай асуудалаар Париждахи зүблөөндэ хабаадалсажа байһан Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын делегаци ДРВ-гэй делегацида элидхэн мэдээсээ гэжэ РЮВ-эй ВРП-гэй делегациин түлөөлэгшэ январиин 15-да мэдүүлээ.

ХЕЛЬСИНКИ

Хөөрэлдөөнүүд һэргээгдэбэ

ТАСС

Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөндэ бэлэдхэл хэхэ олон гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдэй хөөрэлдөөнүүдэй хоёрдохи шатын пленарна заседани «Диполи» зал соо эхилбэ. Европын 32 гүрэнэй, мүн США-гай, Канадын түлөөлэгшэд хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадалсана. Хөөрэлдөөнэй түрүүшын шатада— нёдондо жэлэй ноябриин 22-һоо декабриин 15 болотор үргэлжэлһэн пленарна заседаниинууд дээрэ—гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд Хельсинкидэ боложо байһан хөөрэлдөөнэй ниитэ Европын зүблөөнэй зорилгонууд тухай правительствануудайнгаа һанал бодолыё хэлэһэн байна.

ХАНОЙ

Эб найрамдал бэхижүүлхэ уряа

ТАСС

ВСМ-эй Генеральна секретарь Ромеш Чандра түрүүтэй Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй делегаци Вьетнамай Демократическа Республикада ерэхэдээ, мэдүүлгэ хэбэ. Вьетнамые бомбодолгоёо болюулха, ДРВ-тэй хэһэн эб найрамдалта хэлсээндэ дары түргөөр гар табиха эрилтэ Холбоото Штадуудай урда табиха уряатайгаар дэлхэйн бүхы правительствануудта, арадуудта хандаһан байна.

Үнгэрһэн жэлэй декабриин 12 үдэрэй турша соо американ авиациин зэрлиг муухай бомбодолгоһоо уламжалан, туйлай ехэ һаадаралнуудай хэгдэһыень Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй делегаци хараа гэжэ мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Вьетнамай Демократическа Республикатай хэгдэһэн хэлсээндэ гар табилгаяа хойшолуулхадаа, Вьетнамдахи дайе США үргэлжэлүүлхэһээ гадна, уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулха, оронуудай хоорондохи харилсаае һайжаруулха хэрэгые аюулда оруулна гэжэ мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

ПАРИЖ

ИНДОХИТАДТАХИ БАЙЛДААНУУД

ТАСС

Үнгэрһэн үдэрнүүдтэ Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэд Урда Вьетнамдахи элдэб районуудта эшээлһэн сайгон дахуулнуудай армиин бэхилэлгэнүүдтэ 51 дахин добтолһон байна. Кюэшон голдо, Биньдинь провинцида, Сайгонһоо баруун-хойгуур 56 километртэ байдаг райондо илангаяа шанга байлдаанууд болоно. Данангдахи американ ехэ авиабазые патриодууд ракетээр буудаба.

Патриотическа хүсэнүүдэй хинажа байһан районуудые США-гай авиаци бомбодожо үргэлжэлһөөр.

ПАРИЖ. (ТАСС). Камбоджын патриотическа хүсэнүүд дайшалхы эдэбхиеэ һуларуулнагүй. Январиин 14-дэ Пномпеньһээ хойгуур 45 километртэ байдаг Удонг хото шадархи стратегическэ 5-дахи харгы зубшан эшээлһэн дайсанай колонные патриодууд һамна бута сохибо. Эндэ болоһон байлдаануудай үедэ дайсан ехэ гээлтэ хоролтодо ороо.

ХАНОЙ. (ТАСС). ВИА агентствын мэдээсэлэнэй ёһоор, үнгэрһэн жэлэй декабриин 27-һоо байгша оной январиин 9 хүрэтэр Сиенкуаг провинцида болоһон байлдаануудай үеэр Лаосой Арадай-сүлөөлэлгын армиин подразделенинүүд дайсанай 320 гаран солдат, офицерые хүлһөөнь буулгаа, дайсанай 4 самолет буудажа унагаагаа.

1972 оной декабриин 30-ай байдалаар Лаосой патриодууд дүн хамта 2 467 самолет буудажа унагааһан, үгы хэһэн байна.

Элдэб һонин

П. КЛОДТЫН МОРИДОЙ ХУБИ ЗАЯАН

Ленинградай Невскэ проспектын Аничкова хүүргые олондо мэдээжэ болоһон морид һэмэглэжэ байдаг. Эдэ морид... дайшалхы шанда хүртэбэ. Эдэ моридой бэе Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ артиллериин олон тоото һомондо дайрагдаһан юм гэжэ мүнөө хүрэтэр тэдэ шархануудынь һануулжа байдаг. Һаяхан бронзоор хэгдэһэн дурасхаалай самбар тэдэнэй нэгэндэ үлгэгдэбэ. **«1941—1944 онуудай үедэ Ленинград руу фашистнуудай буудаһан 148.476 һомоной үлэгдэлэй үшөө нэгэ гэршэ мүн» гээд тэрэн дээрэ** бэшээтэй.

Энэнь «Амитадай дүрсэ хэхэдээ, алдар сууда гараһан Петр Клодтын скульптурын поэмэдэ» үшөө нэгэ нэмэлтэ болобо гэжэ классигуудай искусствые нюдэнэйнгөө сэсэгы мэтэ хадагалжа, дурдажа ябадаг ленинградайхид тоолоно.

1941 оной намар — фашис эзэмдэгшэдэй дивизинүүдэй хүреэлээд байха үеэр Ленинградай ажалшад хотынгоо түүхэ тухай һанаагаа табижа эхилһэн байгаа. Тиин томо памятнигуудаа буулгажа, Пионернүүдэй ордоной саад соо хадагалһан юм. 1945 ондо, Берлинэй үйлсэ, талмайнуудта совет сэрэгшэдэй добтолжо ябаха үедэ, тус саадай үргэн уужам үүдээр бронзоор хэгдэһэн дүрбэн морид баяр ёһололой оршон байдалда гаргагдажа, гудамжа тээшэ абаашагдаһан юм.

Энэ ушар ленинградайхидай, тэрэ хатуу шэрүүн 900 үдэрэй үлэн хооһон хүреэлэлгын һүүлдэ, ямаршье һайндэр тухай календаряар харааода абтаагүй сагта Аничковэ хүүргын шэмэг болоһон бронзо моридой хуушан һууридаа дахинаа эзэлхэдэнь баяр ёһололой митинг болоһон байгаа. Баярлаһан улад зоной нюдэндэ баярай нёлбоһон гараһан, моридые асаржа һууридань табиһан хүдэлмэришэдые тэбэрин таалаһан байгаа бшуу. Энэ хадаа амгалан тайбан үдэрэй мандажа ерэһэн һайндэр болоо һэн!

Январь соо ороһон аадар

Москвагай хойто захада — Останкино хотын ажалшад үнгэрэгшэ долоон хоногто хабарай үеынхидэл адли үбэл дунда ороһон аадар бороогоор ехэтэ һонирхобо.

Һүни сахилгаалаад, хүбэн сагаан саһан ехээр орожо эхилбэ ха. Мүн энэ үедэ секундын 20 метрэй хүсэтэй һалхин бууж, хүр саһаар шэдэлһэн байгаа.

Хотын түбтэ ехэ шуурганай болоходо, хүр саһан үйлсэ, талмайнуудые хушаба. Тиин нэгэ театрта ороһой ажалшад зүжэгэй һүүлээр бага зэргэ һаатаха баатай болоо. Ушарынь гэхэдэ, үүдэнэй харуулшан подъездынгээ хажууда сугларһан саһа этэжэ, сүлөөгүй байгаа бшуу.

Һүниин туршада Москва хотодо, намарай үедэ ороһондол адли аад, хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ саһан орожорхёо.

Аадар саһан хоёрой гэнтэ ороһон ушарые сагай уларил шэнжэлэгшэд иигэжэ тайлбарилна: Арктикаһаа — хүйтэн, Атлантикаһаа дулаан агаар ерэжэ, хоёр ондоо уларил «айлшалһан» байгаа. Тиихэдээ хүйтэн агаарын дарилжа саһа шуурган болоо бшуу.

ЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита» харуулна:

14.35 — һүүлэй һонин. 14.45 — ухибүүдтэ — «Таабаринууд ба тайлбаринууд» — «Юундэ саһан ородог бэ?» гэһэн дамжуулга. 15.05 — үнгэтэ телевидени. «Цирк галаа нособо» — уран һайханай телевизионно фильм-зүжэг.

Улаан-Үдэ харуулна:

16.20 — 16.30 — «Архитектура ба барилга» — киножурнал.

«Орбита» харуулна:

16.30 — уласхоорондын панорама. 17.00 — фигурна һолжорлгоор СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүльһэн дээрэ спортивна хатар. 19.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.30 — концерт. 20.00 — «Опасный поворот» — уран һайханай телевизионно фильм (1-дэхи сери).

Улаан-Үдэ харуулна:

22.10 — телепанорама. 22.30 — «Табан жэлэй бүридхэлгын тоо». 23.10 — «Ринг» — киноочерк.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ харуулна:

18.40 — «Лев готовится к прыжку» — уран һайханай фильм. 20.00 — концерт.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Ажалшадай хэрэглэмжэ хангалгын хараа түсэбүүд» — түрүү бэшэг. Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын министерствэдэ. Түрэл орон доторнай.

Хоёрдохи, гурбадахи хуудаһануудта: республикын хүдөө ажахын түрүүшүүлэй суглаанай материал.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Галта замаар» — О. Сердобольскиин статья. Врачай зүбшэл. Хилын саанаһаа.

Редакторай орлогш

М. Н. НИМАЕВ.

● «БУРЯАД ҮНЭН» ● 1973 оной январиин 17. ● 4-дэхи хуудаһан ● Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-03331. Заказ № 1334.